

*Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity České Budějovice
Katedra fyziky*

**Využití technických materiálů v předmětu
Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ**

Diplomová práce

Veronika Důrová

Vedoucí diplomové práce:
PeaDr. Alena Poláchová

České Budějovice
2007

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma Využití technických materiálů v předmětu Praktické činnosti na prvním stupni ZŠ zpracovala samostatně za odborného vedení a použila jsem jen uvedené literatury.

.....
datum

.....
podpis

Upřímně děkuji paní PeadDr. Aleně Poláchové za vedení mé diplomové práce, za její cenné rady a připomínky. Dále bych chtěla poděkovat kolektivu vedení základní školy Dukelská a Baarova v Českých Budějovicích za umožnění realizace jednotlivých činností v předmětu Praktické činnosti a Jiřímu Máčkovi za pomoc při grafických úpravách.

.....
podpis

Využití technických materiálů v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ

Tato diplomová práce se soustřeďuje na využití zajímavých a vhodných technických materiálů na 1. stupni základní školy. Diplomová práce se skládá ze dvou částí. V teoretické části jsou představeny některé výchovně vzdělávací programy pro základní vzdělávání, které jsou v současném školství nejvíce využívány. Teoretická část se dále zabývá diferencemi v předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ. V praktické části jsou prezentovány jednotlivé technické materiály zvolené pro 1.-5. ročník základní školy v předmětu Praktické činnosti. Součástí praktické části jsou autorské náměty s možností zařazení i do jiných předmětů ve výuce.

This thesis is focus on the use of interesting and suitable technical materials for primary school. The thesis consists of two parts introducing some of the educational programs for primary school, which are the most exploited in the current educational system. Furthermore the theoretical part deals with differences in subject of Practical activities at primary school. The practical part presents several technical materials selected for 1st-5th class of primary school in the subject of Practical activities. In another component of the practical part the author suggests topics possible to use in other subjects as well.

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Alena Poláchová

OBSAH

ÚVOD.....	7
A. TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1. VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNÍ ŠKOLA.....	9
1.1. <i>Specifické cíle předmětu praktické činnosti.....</i>	9
1.2. <i>Přístupy k obsahu a organizaci výuky praktických činností.....</i>	10
1.3. <i>Vzdělávací obsah praktických činností v 1.-5. ročníku.....</i>	10
2. PRAKTICKÉ ČINNOSTI VE VZDĚLÁVACÍM OBSAHU PROGRAMU NÁRODNÍ ŠKOLA.....	12
2.1. <i>Cíle výuky v oblasti postojů.....</i>	13
2.2. <i>Vzdělávací obsah praktických činností v 1.-5. ročníku.....</i>	14
2.3. <i>Cíle výuky v oblasti dovedností a schopností ve vzdělávacím programu národní škola.....</i>	17
3. PRAKTICKÉ ČINNOSTI VE VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU OBEČNÁ ŠKOLA.....	18
4. WALDORFSKÁ TŘÍDA PŘI ZŠ HLUBOKÁ NAD VLTAVOU.....	19
4.1. <i>Cíle rukodělných činností.....</i>	19
4.2. <i>Vzdělávací obsah rukodělných činností.....</i>	19
5. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	23
5.1. <i>Cíle základního vzdělávání.....</i>	23
5.2. <i>Pracovní kompetence.....</i>	25
5.3. <i>Vzdělávací obsah oblasti Člověk a svět práce na 1. stupni ZŠ.....</i>	27
6. SROVNÁNÍ VZDĚLÁVACÍCH OBSAHŮ PROGRAMŮ ZŠ A NŠ V PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI NA PRVNÍM STUPNI.....	30
6.1. <i>Srovnání přístupů k organizaci výuky praktických činností na 1. stupni v programech ZŠ a NŠ.....</i>	31
6.2. <i>Srovnání cílů a úkolů výuky praktických činností na 1. stupni v programech ZŠ a NŠ.....</i>	31
7. SROVNÁNÍ VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLA S WALDORFSKOU ALTERNATIVOU V PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI NA 1. STUPNI.....	33
7.1. <i>Porovnání cílů Rukodělných činností (waldorfská alternativa) s cíli předmětu Praktické činnosti na 1. stupni ZŠ.....</i>	33
7.2. <i>Porovnání vzdělávacích obsahů Rukodělných činností (waldorfská alternativa) a Pracovních činností na 1. stupni ZŠ.....</i>	35
7.3. <i>Pomůcky a materiál využívaný ve waldorfské alternativě a na 1. stupni vzdělávacího programu ZŠ.....</i>	36
8. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NA 1. STUPNI ZŠ V POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI VZDĚLÁVACÍMI PROGRAMY (ZŠ, NŠ, WALDORFSKÁ ALTERANATIVA).....	37
8.1. <i>Porovnání cílů Rámcového vzdělávacího programu na 1. stupni v oblasti Člověk a svět práce.....</i>	37
8.2. <i>Porovnání vzdělávacího obsahu Rámcového vzdělávacího programu na 1. stupni v oblasti Člověk a svět práce.....</i>	38

B. PRAKTICKÁ ČÁST	39
9. INDIÁNI	39
9.1. <i>Pracovní činnosti</i>	40
9.1.1. <i>Lebka k Slunečnímu tanci</i>	40
9.1.2. <i>Minimasky duchů</i>	42
9.1.3. <i>Zvířecí totem</i>	43
9.2. <i>Náměty v ostatních předmětech</i>	44
10. ZOOLOGICKÁ ZAHRADA	45
10.1. <i>Pracovní činnosti</i>	46
10.1.1. <i>Veselá zvířátka z kolíčků na prádlo</i>	46
10.1.2. <i>Veselá zvířátka z květináčů</i>	47
10.1.3. <i>Tučňáci z plyšových drátků</i>	47
10.2. <i>Náměty v ostatních předmětech</i>	48
11. WINNIE THE WITCH	50
11.1. <i>Pracovní činnosti</i>	52
11.1.1. <i>Malý večírek v Čarodějově</i>	52
11.1.2. <i>Strašidelný čarodějnický hrad</i>	53
11.1.3. <i>Buřinka paní čarodějky</i>	54
11.2. <i>Náměty v ostatních předmětech</i>	55
12. KOUZELNICE POHÁDKA	56
12.1. <i>Pracovní činnosti</i>	58
12.1.1. <i>Loutky – Červená Karkulka</i>	58
12.1.2. <i>Pohádková knížka</i>	59
12.1.3. <i>Dárek pro babičku – svíčky ze včelího vosku</i>	60
13. ŠIKOVNÉ RUCE	61
13.1. <i>Pracovní činnosti</i>	62
13.1.1. <i>Papír</i>	62
13.1.2. <i>Plst'</i>	63
13.1.3. <i>Textil</i>	64
ZÁVĚR	67
BIBLIOGRAFIE	69
PŘÍLOHY	70

ÚVOD

„Není nad původnost, každý po ní touží.

Všichni půjdou přes most – tak já půjdu louží. “

Jean Piaget

Originalita a jedinečnost. Dvě slova, která jsou velice důležitá proto, aby se člověk seberealizoval a uplatnil ve společnosti. Kreativita je většinou také jedním z mnoha požadavků zaměstnavatele, když jde člověk žádat o práci. Pro to, aby člověk byl kreativní je také zapotřebí míra odvahy tyto své schopnosti využít. Čím dříve začneme odvalu ke kreativitě podporovat, tím lépe. Na prvním stupni základní školy jsou děti plné nových nápadů. K jejich realizaci však někdy chybí strach z kritiky okolí.

Tuto diplomovou práci jsem zaměřila na předmět praktické činnosti. Chtěla jsem se pokusit vytvořit určitý zásobník praktických činností pro 1.-5. ročník ZŠ. Tyto činnosti jsem rozšířila i do ostatních předmětů, protože si myslím, že když děti budou chápat věci ve vzájemné spojitosti, vytvoří si tak i lepší představu a následně také kvalitnější znalosti.

Myslím, že v životě člověka plní výtvořivá lidské činnosti obrovskou roli. Na většině základních škol jsem se setkávala s tím, že si děti při praktických činnostech něco vyrobily a následně odnesly domů. Netvrdím, že je to nějaká fatální chyba. Zamyslela jsem se však nad tím, jestli vynaložená práce ve škole nepřišla vniveč. Myslím, že daleko efektivnější by bylo ukázat dětem jak by se daný výrobek mohl využít. Ať už by daná práce posloužila k dekoraci třídy, či jako pomůcka v jiných vyučovacích předmětech. Tuto práci jsem ve 2.-5. třídě motivovala vždy jedním průřezovým tématem, které zároveň prolíná i do ostatních předmětů. Největší možnosti integrace pracovních činností jsem nacházela ve výtvarné výchově. Leckdy výtvarná výchova byla přímo součástí pracovních činností, které jsem s dětmi realizovala v praxi. Dalšími předměty, které jsem v praxi integrovala, byly vlastivěda, přírodověda, hudební výchova, český jazyk a angličtina. V prvním ročníku jsem navrhla několik materiálů, které rozvíjí základní činnosti, ať už je to práce s papírem,

používání nůžek, lepidla či vytvoření uzlíku a počáteční seznámení s textilií, na které děti poté budou navazovat ve vyšších ročnících. Činnosti jsem volila jednodušší, ale přesto efektivní.

Ve své práci jsem se snažila využívat zajímavé materiály a techniky. Volila jsem pomůcky a materiál, který je snadno dostupný a finančně nenáročný.

Doufám, že tato diplomová práce poslouží nejenom mě, ale i dalším pedagogům v jejich práci jako vhodná inspirace.

A. TEORETICKÁ ČÁST

1. VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNÍ ŠKOLA

1.1. SPECIFICKÉ CÍLE PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI

Předmět praktické činnosti svými formami výuky a vymezeným obsahem učiva, využíváním znalostí získaných v jiných oborech vzdělávání i zkušeností nabytých v běžném životě umožňuje žákům získat nezbytný soubor vědomostí, pracovních dovedností a návyků potřebných v běžném životě a formuje jejich osobnost rozvíjením některých vlastností, motorických i tvořivých schopností a dovedností. Vyučovací proces prostřednictvím pracovních praktických činností směřuje k tomu, aby žáci:

- získali základní a praktické pracovní dovednosti a návyky z různých oblastí, zejména při ručním opracování dostupných a vhodných materiálů, elektronických pracích, pěstitelských pracích, základních činnostech v domácnosti ap.
- poznali vybrané materiály a jejich užité vlastnosti, suroviny, plodiny, naučili se volit a používat při práci vhodné nástroje, nářadí, pomůcky, pracovat s drobnou technikou, včetně techniky výpočetní a osvojili si jednoduché pracovní postupy potřebné pro běžný život
- osvojili si zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, hygieny práce, základy organizace a plánování práce
- vytvářeli si aktivní vztah k ochraně a tvorbě životního prostředí a pozitivní postoj k řešení ekologických problémů
- získali orientaci v různých oblastech lidské činnosti, formách fyzické a duševní práce
- vytvářeli si pozitivní vztah k práci a racionální, odpovědný a tvořivý postoj k vlastní činnosti a její kvalitě

1.2. PŘÍSTUPY K OBSAHU A ORGANIZACI VÝUKY PRAKTICKÝCH ČINNOSTÍ

Z pedagogického hlediska se doporučuje práce ve skupinách, střídání jednotlivých činností a řešení problémových úkolů. V průběhu praktických činností získává žák základní poučení o materiálech, pomůckách a nářadí, které používá a o bezpečnosti práce s nimi.

Výrazně činnostní charakter má 1.-8. tematický celek. Tyto tematické celky jsou určeny pro 1.-5. ročník ZŠ. Při jejich realizaci lze uvažovat i o dílčí integraci praktických činností s obsahem učiva některých dalších vyučovacích předmětů (př. prvouka, výtvarná výchova, přírodověda...). V průběhu praktických činností jsou uváděny jen základní informace o materiálech, pomůckách a nářadí a to jako nezbytné poznatky s ohledem na využití v praxi.

1.3. VZDĚLÁVACÍ OBSAH PRAKTICKÝCH ČINNOSTI V 1.-5. ROČNÍKU

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

- stříhání, lepení, spojování, propichování, navlékání, svazování, slepování, lisování
- určování vlastnosti materiálu – tvar, barva, povrch, tvrdost
- rozlišování přírodních a technických materiálů
- seznamování se základními nástroji a pomůckami, s jejich účelem, způsobem použití, s jejich vlastnostmi
- vytváření návyku organizace a plánování práce
- osvojování si základů bezpečnosti a hygieny práce

MATERIÁL, POMŮCKY A NÁSTROJE

- dřívka, špejle, drátky, krabičky, korek, bužírka, papír, provázky, sláma, listy, šišky, větvičky, plody a semena rostlin
- nůžky, tupá jehla, lepidlo, nit

V této práci jsem se snažila využít drobný materiál a ukázat žákům jak lze jednotlivé materiály vhodně a vkusně kombinovat. Snažila jsem se kromě výčtu uvedených pomůcek a materiálů využít materiál netradiční, nový a atraktivní, aby pro děti byl maximálně motivační.

PRÁCE S MODELOVACÍ HMOTOU

- hnětení, válení stlačování, přidávání, ubírání, ohýbání, sušení, dělení na části
- poznávání vlastnosti materiálu – tvrdost, soudržnost, tvárnost, pozorování materiálů a jejich vlastností

MATERIÁL, POMŮCKY A NÁSTROJE

- modelovací hlína, plastelína, modurit, těsto, vosk
- podložka, špachtle, modelovací očko, drát, nůž, nůžky

PRÁCE S PAPIREM A KARTONEM

- překládání, skládání, trhání, vystřihování, nalepování, slepování, rozřezávání, sešívání, odměřování
- vystřihování jednoduchých symetrických tvarů z přeloženého papíru, obkreslování podle šablony, jednoduché kartonážní práce, skládanky, vystřihovánky
- určování vlastností papíru – tloušťka, povrch, barva, pružnost, tvrdost, savost
- rozlišování a pojmenování druhů zpracovaného papíru: novinový, balicí, kancelářský, kreslicí, karton ap. (druhy papíru v běžné praxi)
- rozlišení tvarů a formátů papíru, určování vhodného materiálu
- pracovní nástroje a pomůcky: vhodný výběr, jejich funkce a způsoby používání
- uplatnění zásad bezpečnosti a hygieny práce

MATERIÁL, POMŮCKY A NÁSTROJE

- papír různých vlastností a kvality, karton, nůžky, tužka, pravítko, lepidlo, nůž, jehla

LIDOVÉ TRADICE, ZVYKY A ŘEMESLA

- poznávání na základě přímých ukázek, videa, filmu, návštěvy regionálních muzeí, exkurzí
- techniky zpracování: ukázky tkaní, drhání, batikování, modrotisk, vizovické pečivo, zpracování kraslic, práce se slámou
- v praktických činnostech - užití přírodnin a přírodních materiálů pro jednoduchou ozdobu, šperk, svícen, vánoční ozdobu
- využití některé z technik zpracování: tkaní, drhání, batika, práce se slámou...

MATERIÁLY, POMŮCKY A NÁSTROJE

- jsou volené dle charakteru vytvářeného výrobku a zvolené techniky zpracování
- [11]

2. PRAKTICKÉ ČINNOSTI VE VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU NÁRODNÍ ŠKOLA

Cílem předmětu je zvládnout základní dovednosti s nástroji a náradím, rozvíjet činnosti s materiálem, jako je papír, dřevo, kov, textil, modelovací hmota, plasty, přírodniny, drát a konstrukční stavebnice. V pátém ročníku je možné i seznámení s počítačem, se základy jeho obsluhy. Žáci by se měli seznámit s vlastnostmi používaných materiálů a s možnostmi jejich užití. Důležitým úkolem na tohoto předmětu na prvním stupni je rozvíjet jemnou motoriku a kreativitu dítěte a vzbuzovat zájem o pracovní činnost či činnost zájmovou. Podmínka není výuka v průběhu celého roku ve všech ročnících. Podle možnosti využívat co nejvíce školních zahrad a pozemků.

Žák by měl získat přehled a pracovní návyky potřebné k běžnému životu. Důraz je kladen na přípravu žáků k volbě budoucího povolání.

2.1. CÍLE VÝUKY V OBLASTI POSTOJŮ

- rozvoj manuální zručnosti rozšiřuje možnosti člověka a jeho profesionálního uplatnění, představuje důležitou výbavu pro život v rodině a obci
- fyzická práce je stejně hodnotná a náročná na speciální znalosti a dovednosti jako práce duševní
- veškeré činnosti mají směřovat k finálnímu výrobku
- je důležité využít pracovní vyučování k rozvoji dovedností a návyků pečovat o svůj zevnějšek
- je možné diferencovat činnosti pro chlapce a děvčata

[9]

DIFERENCOVÁNÍ ČINNOSTÍ

Myslím, že činnosti pro chlapce a děvčata by se diferencovat nemusely. V programu waldorfské školy jsem se setkala s tím, že se celá třída například učí činnosti většinou přiřazované typicky ženám. Chlapci jsou hrdí na to, že umí ruční práce jako je pletení, šití, či háčkování. Dívky se ve vyšších ročnících tohoto alternativního programu setkávají s kovotepectvím a tato činnost jim také nečiní větší problémy. Podle mě výrazné oddělování prací typicky mužských a ženských vede k určitým předsudkům a ustáleným stereotypům, které se pak těžko mění. Děti bychom měli vést k tomu, aby takovým představám nepodlehly.

Dle mého názoru toto rozčleňování prací souvisí poté i s vytvářením skupin ve třídě. V praxi jsem se většinou setkávala s tím, že se pro děti stalo velkým problémem vytvořit smíšené skupiny chlapců a dívek. Děti na tyto skupiny nebyly zvyklé. V životě je důležitá spolupráce a vzájemná komunikace obou pohlaví a myslím, že bychom měli děti vést k takové spolupráci již od raného dětství.

2.2. VZDĚLÁVACÍ OBSAH PRAKTICKÝCH ČINNOSTÍ V 1.-5. ROČNÍKU

PRVNÍ ROČNÍK

Rozvíjet dovednosti a návyky z mateřské školy – sebe obsluha: svlékání, oblékání bez pomoci, zapínání a rozepínání knoflíků, zipů, obouvání, zouvání, zavazování tkaniček, pořádek na svém pracovním místě, ve třídě, ve škole, v okolí školy, bydliště. Příprava pomůcek na vyučování.

DOVEDNOSTI, ČINNOSTI, NÁVYKY PŘI PRÁCI

- s papírem – mačkání, trhání, lepení, stříhání, překládání, skládání
- s kovem – tvarování drátu
- s přírodninami – sbírání, navlékání, aranžování
- s textilem
- se stavebnicí – sestavování stavebních prvků
- pěstitelské činnosti

DRUHÝ ROČNÍK

Upevňovat získané poznatky v 1. ročníku, navázat na jednoduché činnosti obtížnějšími. Využívání získaných dovedností s důrazem na větší přesnost. Postupně se učit správně organizovat svou práci, pracovat bezpečně, brát ohled na požadavky hygieny, spolupracovat při činnostech.

DOVEDNOSTI, ČINNOSTI A NÁVYKY PŘI PRÁCI

- s papírem – vystřihování, skládání, konstruování
- s kovem – proplétání drátu
- se dřevem – konstruování ze špejlí
- s přírodninami – sbírání, dotváření, aranžování

- s textilem – navlékání jehly, uzel, šití – přední steh, stříhání
- s konstrukční stavebnicí – sestavování stavebních prvků, kolektivní práce
- pěstitelské činnosti – přiměřené věku

TŘETÍ ROČNÍK

Upevňovat a prohlubovat získané pracovní dovednosti, vědomosti a návyky. Údržba oblečení a obuvi. Postupně si zvykat na samostatnou práci podle daného postupu práce. Zvyšovat úroveň spolupráce. Seznamovat se s možnostmi různých způsobů pracovní činnosti.

DOVEDNOSTI, ČINNOSTI A NÁVYKY PŘI PRÁCI

- s papírem – skládání, řezání, konstruování
- s kovem – proplétání drátů, práce s kovovou fólií
- se dřevem – broušení brusným papírem, slepování disperzním lepidlem, barvení
- s přírodninami – opracování, aranžování
- s textilem – různé druhy stehů, našívání hadříků a knoflíků, přišívání knoflíků, stříhání, lepení
- s konstrukční stavebnicí – montáž, demontáž

ČTVRTÝ ROČNÍK

Upevňovat poznatky z nižších ročníků, udržovat pořádek na svém pracovišti, při praktických činnostech dodržovat stanovený postup, učit se vytvářet vlastní postupy při jednodušších úkonech, umět zhodnotit výsledek pracovní činnosti, dodržovat bezpečnost a hygienu. Údržba oblečení a obuvi.

DOVEDNOSTI, ČINNOSTI A NÁVYKY PŘI PRÁCI

- s papírem a kartonem – vyřezávání, prostorové konstrukce, děrování
- s kovem – tvarování kovových fólií a drátů (rytí, vyhlazování)

- se dřevem – zatloukání hřebíků, broušení, pilování, poznávání druhů dřeva, lepení, barvení
- s přírodninami – aranžování
- s textilem – stehy, látání, sešívání, základní poznatky o tkaní
- s konstrukční stavebnicí a technickými prostředky – montáž, demontáž stavebnicových prvků
- pěstitelské činnosti – ošetřování pokojových rostlin
- výroba doplňků – přívěsky, náramky, ozdoby

PÁTÝ ROČNÍK

Využívat získaných pracovních návyků při činnostech v předmětu. Umět pracovat a postupovat podle návodu a daného pracovního postupu. Umět využívat vlastní fantazii a náměty. Vést děti k manuální zručnosti, samostatně zhodnotit výsledek pracovní činnosti, dbát na bezpečnost a ochranu zdraví. Učit se uvažovat ekonomicky a ekologicky.

[9]

Do navržených praktických činností jsem v pátém ročníku integrovala také předmět globální výchova. Děti se v globální výchově učí myslet nejenom ekonomicky, ekologicky, ale i celostně. To znamená, že uvažují i nad globálními problémy a na věci nahlíží z mnoha úhlů. Myslím, že tato výchova je velice důležitá. Děti si tak uvědomí, že na Zemi nežijí sami a že důsledky činnosti každého člověka mají vliv na ostatní.

DOVEDNOSTI, ČINNOSTI A NÁVYKY PŘI PRÁCI

- s papírem a kartonem – polepování, tapetování, prostorové konstrukce
- se dřevem – zatloukání hřebíků, řezání různými druhy pil, vrtání ruční vrtačkou, opracování výrobku (pilování, broušení), šroubování vrutů
- s přírodninami – aranžování rostlin, užití samorostů
- s textilem – batika, háčkování, tkaní
- s konstrukčními stavebnicemi, s technickými prostředky – montáž elektrického obvodu

- základní seznámení s počítačem a jeho obsluhou
- obsluha běžných elektrických spotřebičů a důrazem na bezpečnost
- pěstitelské činnosti – vegetativní množení rostlin
- kultura odívání – péče o svůj vzhled

2.3. CÍLE VÝUKY V OBLASTI DOVEDNOSTÍ A SCHOPNOSTÍ VE VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU NÁRODNÍ ŠKOLA

- získat konkrétní představu o reálných vlastnostech materiálů, a to při různých způsobech zacházení s nimi při různých účelech jejich využití
- provádět běžné rukodělné činnosti (jednoduché opravy oděvů, zabalení knihy a balíčku)
- pracovat s jednoduchými nástroji a přístroji a zachovávat při práci zásady bezpečnosti a ochrany zdraví
- dodržovat pracovní postupy a sám si jednoduché postupy připravovat
- spolupracovat s ostatními
- pěstování rostlin
- udržovat čistotu a pořádek při práci

[9]

3. PRAKTICKÉ ČINNOSTI VE VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU OBECNÁ ŠKOLA

Program Obecná škola spojil dva původní programy: program Obecná škola určený pro 1. stupeň ZŠ a program Občanská škola určený pro 2. stupeň základních škol.

Učební plán vzdělávacího programu pro 2. stupeň škol neobsahuje žádný samostatný předmět s technickou tematikou ve skupině povinných předmětů. Strukturu povinných předmětů doplňuje závazný projekt Úvod do světa práce, seznamující žáky s říší a rozsahem jednotlivých oborů lidské činnosti. Jeho časová dotace je 10 hodin v každém ročníku. Projekt může být realizován rozdělením hodinové dotace v průběhu roku nebo jako jednorázový blok informací.

Mezi volitelnými předměty jsou zařazena témata

- v návaznosti na povinný předmět matematika – rýsování a technické kreslení
- v návaznosti na povinný předmět rodinná výchova – technická výchova, technická praktika, informační výchova, základy práce s počítačem, základy managementu a účetnictví, práce s textilem
- v návaznosti na povinný předmět výtvarná výchova – uměleckořemeslná výchova

[10]

4. WALDORFSKÁ TŘÍDA PŘI ZŠ HLUBOKÁ NAD VLTAVOU

Navštívila jsem waldorfskou třídu v Hluboké nad Vltavou. Setkání s paní učitelkou Mgr. Katkou Kozlovou mi bylo velkým přínosem. Paní učitelka má bohaté zkušenosti s waldorfskou pedagogikou. Čtyři roky působila na základní waldorfské škole v Německu. Waldorfská třída, která byla zřízena při ZŠ Hluboká nad Vltavou, je mezi těmito školami v jižních Čechách nováčkem. Funguje teprve necelý rok. V září tohoto roku byla otevřena jedna třída prvního ročníku s tímto alternativním programem.

RUKODĚLNÉ ČINNOSTI

Pracovní činnosti se v této třídě nazývají Rukodělné činnosti a prolínají i do mnoha jiných vyučujících etap (waldorfská pedagogika nerozděluje vyučovací hodiny na předměty, ale na etapy).

4.1. CÍLE RUKODĚLNÝCH ČINNOSTÍ

Cílem rukodělných činností je podpořit jemnou motoriku dětí, naučit je správným pracovním, hygienickým a sebe obslužným návykům, ale hlavně ukázat jim smysl věcí, které dělají a vést je k osobní zodpovědnosti za dobře vykonanou práci. V prvním ročníku představují rukodělné činnosti jednu hodinu týdně. Dle filosofie waldorfské pedagogiky mají tyto činnosti stěžejní úlohu při učení dítěte.

4.2. VZDĚLÁVACÍ OBSAH RUKODĚLNÝCH ČINNOSTÍ

Zaujalo mě, že se děti v prvním ročníku učí plést. Činnost je déle trvající a probíhá od samého počátku, tj. seznámení se s materiálem (vlnou) a vlastnoruční výrobou pletacích jehlic. Tato činnost se může jevit složitou a náročnou pro šesti či sedmileté děti, ale není tomu tak. Nejprve paní učitelka pomohla dětem nařezat dlouhou dřevěnou tyčku tak, aby z ní pro každého žáka vznikly dvě stejně dlouhé tyčky. Tato tyčka se na jednom konci

jednoduše ořeže ořezávkem na tužky a poté se ještě použije brusný papír, kterým se tyčka vyhladí. Druhý, neostrý konec pletací jehlice se omotá proužkem barevného filce. Hotové pletací jehlice vypadají jako od profesionála.

Cílem výuky pletení je obal na flétnu, který si děti sami vyrobí. Paní učitelka tuto činnost realizuje s dětmi v kruhu. Má tak větší přehled o dětech, které potřebují při práci individuální přístup.

Ptáte se proč právě pletení v první třídě? Nejen že tato činnost má velký vliv na myšlenkové pochody a logické myšlení, ale hlavně podporuje rozvoj pravolevé hemisféry. Rozvoj a vzájemná souhra obou hemisfér je činnost nesmírně potřebná v prvopočátečním čtení a psaní. Pletení děti baví a chlapci téměř nevnímají, že dělají činnost, která je většinou připisována spíše dívkám.

Děti si tedy na pletení vytvoří vše potřebné pro činnost samotnou. Od pletací jehlice, přes barevné schéma návrhu až k finálnímu výrobku.

Ve vyšších ročnících tohoto alternativního programu se děti postupně seznamují s dalšími materiály. Vždy je jedno téma v ročníku stěžejní, kterým se zabývají důkladněji a ostatní témata jsou průřezová či okrajová. Ve třetím ročníku se děti učí háčkovat a finálním výrobkem tak bývá většinou uháčkovaná čepice. Ve čtvrtém ročníku se většinou děti seznamují se šitím a křížkovým stehem. Tato činnost má souvislost s učivem zlomků.

V pátém ročníku se seznamují se dřevem a jeho opracováním. Poznávají různé nástroje potřebné k této činnosti a finálním výrobkem většinou bývá dřevěná lžíce. Dále se seznamují s keramikou.

Ve vyšších ročnících děti poznají jak se opracovává kámen a například v osmé a deváté třídě se seznamují již s kovotepectvím a šitím na stroji. Dle zkušeností paní učitelky tyto děti téměř nevnímají rozdíly mezi činnostmi většinou typicky připisovaným ženám či mužům.

MATERIÁL

Líbilo se mi, že paní učitelka hojně využívá přírodních materiálů. Ať už je to tedy vlna, vosk (např. svíčky z voskových plátů), rouno (např. na vycpání figurek z filcu), anebo speciální přírodní vosk. Děti z tohoto speciálního přírodního vosku vyráběly různá zvířátka.

Ptáte se proč speciální? Tato hmota je zvláštní tím, že ji musíte zpracovávat prsty tak dlouho, až bude poddajná a v prstech vám změkne. Lze z ní poté vyrobit různé tvary podobně jako například z plastelíny či hlíny. Když však tento vosk necháte dlouho v klidu, ztvdne.

Toto je další z činností, které nesmírně podporují jemnou motoriku dětí. Paní učitelka někdy nechá děti, aby si před psaním vytvořily z tohoto vosku například kuličku. Práce s tímto voskem tedy slouží jako ideální motorické cvičení na uvolnění ruky.

Děti využívají také speciální voskovky vyrobené z přírodního materiálu. Učí se s nimi např. novou techniku kresby ve výtvarné výchově. Nepoužívají tzv. lineární techniku, ale vykřívají s těmito voskovkami celé plochy. Výhodou těchto barev je, že když se překryjí, vznikne barva další. Přírozenou cestou se tak děti dovědí o míchání barev. Paní učitelka jim například řekne, že určitou část obrázku vykryjí nejprve žlutou a na ni nanesou modrou barvu. Děti poté sami reagují na to, že jim vznikla barva zelená. Paní učitelka tedy umožní dětem prožitek tím, že je nechá, aby na to přišly sami.

ŘEČOVÁ A ESTETICKÁ VÝCHOVA, ORGANIZACE PRÁCE

Při pracovních činnostech se rozvíjejí také řečové dovednosti. Paní učitelka předvede nějakou činnost a děti mají poté za úkol popsat co právě předváděla.

Paní učitelka se snaží vést děti k práci ve skupinách. Na klasické ZŠ jsem se často setkávala s tím, že dětem dělalo problémy utvořit tří či čtyř členné skupiny. Děti na tuto činnost jednoduše nabyly zvyklé a organizování pracovních činností se tedy leckdy stalo problémem.

Ve waldorfské třídě se klade velký důraz na to, aby se děti naučily vnímat estetično. Paní učitelka klade důraz především na kvalitu odvedené práce. Dává se tedy přednost spíše kvalitě před kvantitou. Vždy je ještě co vylepšovat. To vede i k osobní zodpovědnosti každého dítěte. „Já chci a já to dokážu lépe.“

ZÁVĚREM

Celkově na mě waldorfská pedagogika působí velice pozitivně. Myslím, že některé prvky této pedagogiky se dají běžně použít i na klasické základní škole. Vždy je ale nutná a nesmírně důležitá spolupráce s rodiči. Na waldorfské škole je spolupráce učitelů a rodičů ve velmi těsném kontaktu. Rodiče mají možnost se například účastnit přímo i vyučovacích hodin a do činností se zapojit. Na klasických základních školách jsem se setkávala s nedostatkem pomůcek při pracovních činnostech. Problémem byl nedostatek nůžek, lepidel i barevných papírů pro všechny děti. Činnost se tak leckdy dosti zkomplikovala a byla časově náročnější. Waldorfská škola problematiku financování řeší například fondem do kterého přispívají hlavně rodiče. Dále pořádají různé vánoční prodejní trhy, kde prodávají sami děti jejich výrobky. Myslím, že by se takto mohly řešit problémy materiálního nedostatku i v klasických podmínkách českého školství.

5. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP) vychází z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové dovednosti, vzájemnou propojenost složek vzdělávacího obsahu a uplatnění získaných vědomostí a dovedností v praktickém životě. RVP je platný a povinný pro všechny školy od září roku 2007. Dle RVP tedy od tohoto roku pracují 1. a 6. ročníky, ostatní dokončují starý plán.

Do základního vzdělávání jsou zařazena průřezová témata, což podporuje komplexní přístup ke vzdělávání. RVP podporuje vytváření širší nabídky povinně volitelných předmětů pro rozvoj zájmů a individuálních předpokladů žáků. Dle RVP je přirozené a vhodné zachovávat co nejdéle heterogenní skupiny žáků a oslabit důvody k vyčleňování žáků do speciálních tříd. V RVP je specifikována řada cílů pro základní vzdělávání. Z těchto obecných cílů jsem vybrala několik, které mají nejbližší k předmětu Praktické činnosti.

5.1. CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastních i druhých
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svébytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti
- rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě
- učit žáky chránit fyzické, duševní a psychické zdraví a být za ně odpovědný
- pomáhat žákům rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci

Pracovní činnosti se podle RVP nazývají vzdělávací oblastí Člověk a svět práce. Tato oblast postihuje spektrum pracovních činností a technologií, které úzce souvisejí s vytvářením životní a profesní orientace žáků. Žáci se seznamují s různými obory lidské činnosti a to z konkrétních životních situací, kdy si v praxi přímo vyzkouší rozmanité techniky.

Vzdělávací oblast Člověk a svět práce je založena na spolupráci učitele a žáka. Žák má tak možnost se spolu účastnit na vyučování. Tato vzdělávací oblast se liší od ostatních oblastí tím, že se cíleně zaměřuje na praktické pracovní dovednosti a návyky.

Myslím, že by škola především měla připravit člověka pro život, aby se uplatnil ve společnosti. Oblast Člověk a svět práce mě zaujala právě proto, že se veškeré činnosti snaží propojit s praxí, aby žáci vnímali činnosti jako realitu a ne z reality odtržené. Žáci si vytvoří praktické pracovní dovednosti a návyky, které budou využívat po zbytek svého života.

Oblast Člověk a svět práce je rozdělena na 1. stupni do čtyř tematických okruhů. Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce a Příprava pokrmů, které jsou pro školu povinné. Na 2. stupni je tato oblast rozdělena do osmi tematických okruhů. Práce s technickými materiály, Design a konstruování, Pěstitelské práce a chovatelství, Provoz a údržba domácnosti, Příprava pokrmů, Práce s laboratorní technikou, Využití digitálních technologií, Svět práce. Na druhém stupni mají školy možnost vybrat si z nabízených okruhů podle svých podmínek a pedagogických záměrů. Okruh Svět práce je však povinný pro všechny školy. Dále si školy vybírají ještě dva bloky z nabízených okruhů. Tento výběr většinou záleží na zaměření a zájmech učitele, ale i na finančním postavení a možnostech školy.

Tyto vzdělávací okruhy jsou realizovány v průběhu celého základního vzdělávání a to bez rozdílu chlapcům i dívkám. Žáci se učí pracovat samostatně i v týmu, osvojují si různé pracovní dovednosti a návyky a pracují s rozličnými materiály. Základním předpokladem je naučit žáky dodržovat zásady bezpečnosti a hygieny při práci. Dále by měli samostatně či v týmu činnost naplánovat, rozvrhnout a organizovat a na závěr zhodnotit.

Zaujalo mě, že se v oblasti Člověk a svět práce hovoří o zařazování co největšího počtu tematických okruhů do vzdělávání žáků. Žák se tak postupně dozví informace, které ho mohou motivovat k odpovědnému rozhodování o dalším profesním zaměření.

Rozvoj klíčových kompetencí žáků v této oblasti je realizován především:

- pozitivním vztahem k práci a k odpovědnosti za kvalitu svých i společných výsledků práce
- osvojením základních pracovních dovedností a návyků z různých pracovních oblastí, organizací a plánování práce a používáním vhodných nástrojů, náradí a pomůcek při práci i v běžném životě
- vytrvalostí a soustavností při plnění zadaných úkolů, uplatňováním tvořivosti a vlastních nápadů při pracovní činnosti a vynakládáním úsilí na dosažení kvalitního výsledku
- poznáním, že technika jako významná součást lidské kultury je vždy úzce spojena s pracovní činností člověka
- autentickým a objektivním poznáváním okolního světa, novým postojem a hodnotami ve vztahu k práci člověka a životnímu prostředí
- chápáním práce a pracovních činností jako příležitosti k seberealizaci a k rozvíjení podnikatelského myšlení
- orientací v různých oborech lidské činnosti, formami fyzické a duševní práce a osvojením potřebných poznatků a dovedností významných pro možnost uplatnění, pro volbu vlastního profesního zaměření a pro další životní profesní orientaci

5.2. PRACOVNÍ KOMPETENCE

V rámcovém vzdělávacím programu se často setkáváme se slovy „klíčové kompetence“. Klíčové kompetence (způsobilosti) představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění člověka

ve společnosti. Smyslem a cílem vzdělávání je vybavit všechny žáky těmi klíčovými dovednostmi, které jsou pro ně dosažitelné. Úroveň klíčových kompetencí, které žáci dosáhnou na konci základní školy nelze ještě považovat za ukončenou.

Tyto klíčové dovednosti by se měly stát základním kamenem k dalšímu vzdělávání. K jejich utváření a rozvoji musí směřovat veškerý vzdělávací obsah. Proto je taky rámcový vzdělávací program pojímán jako celostní. Jednotlivé předměty se navzájem prolínají a doplňují. Žáci by si měli tedy postupně uvědomovat, že nic nestojí samostatně, ale ve vzájemné spojitosti. Mezipředmětovými vztahy si žáci vytvoří i lepší znalosti a budou si lépe uvědomovat vztah mezi věcmi, které se naučili.

Klíčové kompetence jsou rozděleny na šest oblastí. Jsou to: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní. Myslím, že s předmětem pracovní činnosti nejvíce souvisí kompetence pracovní, proto jsem se také na ně zaměřila.

Dle pracovních kompetencí žák na konci základního vzdělávání:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti
- chrání své zdraví i zdraví druhých a životní prostředí
- využívá znalosti a dovednosti získané v ostatních vzdělávacích oblastech, zodpovědně se rozhoduje o dalším vzdělávání a profesním zaměření
- rozvíjí své podnikatelské myšlení, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání

5.3. VZDĚLÁVACÍ OBSAH OBLASTI ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE NA 1. STUPNI ZŠ

Vzdělávací obsah je vždy rozdělen na dvě výstupní období, kde je popsáno co a jak by měl žák již znát. Očekávané výstupy by měly být ověřitelné a prakticky zaměřené. Mají činnostní povahu a jsou využitelné v běžném životě. Vymezuji úroveň, které mají všichni žáci prostřednictvím učiva dosáhnout. Jsou stanoveny orientačně (nezáväzně) na konci 3. ročníku (= 1. období) a závazně na konci 5. ročníku (= 2. období) a 9. ročníku.

PRÁCE S DROBNÝM MATERIÁLEM

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 1. OBDOBÍ

- žák vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů
- pracuje podle slovního návodu a předlohy

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 2. OBDOBÍ

- žák vytváří přiměřenými pracovními operacemi a postupy na základě své představivosti různé výrobky z daného materiálu
- využívá při tvořivých činnostech s různým materiálem prvky lidových tradic
- volí vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu
- udržuje pořádek na pracovním místě a dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

UČIVO

- vlastnosti materiálu (přírodniny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie...)
- pracovní pomůcky a nástroje - funkce a využití
- jednoduché pracovní postupy a operace, organizace práce
- lidové zvyky, tradice a řemesla

KONSTRUKČNÍ ČINNOSTI

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 1. OBDOBÍ

- žák zvládá elementární dovednosti a činnosti při práci se stavebnicemi

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 2. OBDOBÍ

- žák provádí při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž
- pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

UČIVO

- stavebnice (plošné, prostorové, konstrukční), sestavování modelů
- práce s návodem, předlohou, jednoduchým náčrtem

PĚSTITELSKÉ PRÁCE

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 1. OBDOBÍ

- žák provádí pozorování přírody, zaznamená a zhodnotí výsledky pozorování
- pečuje o nenáročné rostliny

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 2. OBDOBÍ

- žák provádí jednoduché pěstitelské činnosti, samostatně vede pěstitelské pokusy a pozorování
- ošetřuje a pěstuje podle daných zásad pokojové i jiné rostliny
- volí podle druhu pěstitelských činností správné pomůcky, nástroje a náčiní
- dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc při úrazu

UČIVO

- základní podmínky pro pěstování rostlin, půda a její zpracování, výživa rostlin, osivo
- pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina)
- pěstování pokojových rostlin
- rostliny jedovaté, rostliny jako drogy, alergie

PŘÍPRAVA POKRMŮ

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 1. OBDOBÍ

- žák připraví tabuli pro jednoduché stolování
- chová se vhodně při stolování

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY – 2. OBDOBÍ

- orientuje se v základním vybavení kuchyně
- připraví samostatně jednoduchý pokrm
- dodržuje pravidla správného stolování a společenského chování
- udržuje pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržuje zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytne první pomoc i při úrazu v kuchyni

UČIVO

- základní vybavení kuchyně
- výběr, nákup a skladování potravin
- jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování
- technika v kuchyni – historie a význam

[4]

6. SROVNÁNÍ VZDĚLÁVACÍCH OBSAHŮ PROGRAMŮ ZŠ A NŠ V PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI NA PRVNÍM STUPNI

Vzdělávací obsah praktických činností v 1.-5. ročníku se ve vzdělávacím programu ZŠ a NŠ liší v rozvržení jednotlivých tematických celků.

V programu ZŠ jsou uvedeny čtyři tematické celky pro první stupeň. Jsou to: Práce s drobným materiálem, Práce s modelovací hmotou, Práce s papírem a kartonem a Lidové tradice, zvyky a řemesla. Záleží na učiteli, jaké zvolí metody a zásady, aby žáci na konci páté třídy prošli všemi dílčími složkami jednotlivých témat. Je zde vybrán materiál, pomůcky a nástroje, se kterými se děti mají seznámit, ale i vypsání jednotlivé techniky, které by žáci měli u daného materiálu zvládnout.

V programu NŠ je vždy definován daný ročník, dovednosti, návyky a činnosti, které by žáci na konci jednotlivých období měli ovládat. Každý ročník navazuje na znalosti, dovednosti a návyky z ročníku předcházejícího a postupně se je snaží zdokonalit a obohatit o nové. V programu NŠ jsou také v každém ročníku jmenovány jednotlivé materiály a práce s nimi se liší dle věku dětí a jejich individuálních schopností a dovedností.

Zaujala mě oblast Lidové tradice, zvyky a řemesla, kterou nalezneme v programu ZŠ. Ač program NŠ klade důraz na přípravu žáků k volbě budoucího povolání, tuto oblast jsem zde postrádala. Myslím, že právě poznání tradic, zvyků a řemesel je pro žáky velkým přínosem.

6.1. SROVNÁNÍ PŘÍSTUPŮ K ORGANIZACI VÝUKY PRAKTICKÝCH ČINNOSTÍ NA 1. STUPNI V PROGRAMECH ZŠ A NŠ

Přístupy k organizaci výuky Praktických činností na 1. stupni ZŠ se v obou programech (ZŠ i NŠ) téměř neliší. Oba programy kladou důraz na práci ve skupinách a střídání jednotlivých činností. Program NŠ uvádí, že je možné diferencovat činnosti pro chlapce a děvčata.

6.2. SROVNÁNÍ CÍLŮ A ÚKOLŮ VÝUKY PRAKTICKÝCH ČINNOSTÍ NA 1. STUPNI V PROGRAMECH ZŠ A NŠ

Oba programy (ZŠ i NŠ) si kladou za cíl seznámit žáky s vlastnostmi používaných materiálů a s možnostmi jejich užití. Důležitým úkolem je osvojit si zásady bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Dále si oba programy kladou za úkol na prvním stupni především rozvíjet jemnou motoriku a kreativitu dítěte a vzbuzovat zájem o pracovní činnosti. Cíle výuky v oblasti postojů se u obou programů také výrazně neliší. Oba programy poukazují na to, že práce fyzická je stejně hodnotná a náročná na specifické znalosti a dovednosti jako práce duševní.

Program ZŠ uvádí při realizaci jednotlivých cílů jako vhodnou dílčí integraci praktických činností s obsahem učiva některých dalších vyučovacích předmětů (př. prvouka, výtvarná výchova, přírodověda...). Snažila jsem se pracovní činnosti v této diplomové práci propojit s jinými vyučovacími předměty. Myslím, že je lze vhodně integrovat například i do hudební výchovy, či angličtiny. Program NŠ tuto integraci nezmiňuje.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZŠ V PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI

Program ZŠ se mi v předmětu Praktické činnosti zdá propracovanější a přehlednější než NŠ. Líbilo se mi, že tento program (ZŠ) uvažuje i o dílčí integraci praktických činností s obsahem učiva některých dalších vyučovacích předmětů.

V obsahové stránce nabízených okruhů mě zaujala oblast Lidové tradice, zvyky a řemesla. Zde se žáci seznamují s tradičními technikami jako je tkaní, drhání, batikování, vizovické pečivo. Poznání probíhá na základě přímých ukázek, návštěvy regionálních muzeí, exkurzí, ale i přímým využitím některých z technik zpracování.

VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NŠ V PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI

V obsahové stránce tohoto programu (NŠ) jsou jednotlivé pracovní činnosti rozpracované pro každý ročník zvlášť. Učitel se zde seznámí s jednotlivými činnostmi, dovednostmi i návyky při práci, které mají žáci v dílčích ročnících zvládnout. Myslím, že toto rozčlenění může ale vést k menší pravomoci učitele. Každý žák je jedinečná osobnost a každý také potřebuje jiný individuální přístup.

Líbilo se mi, že tento program klade důraz na přípravu žáků k volbě budoucího povolání. Program (NŠ) také uvádí, že je možné diferencovat činnosti pro chlapce a děvčata. Podle mého názoru tato diferencovanost není příliš vhodná. Zvláště na prvním stupni by se měli děti naučit spolupracovat a komunikovat mezi sebou a to bez rozdílu chlapci i děvčata.

SHRNUTÍ

Celkově na mě oba programy pro předmět Praktické činnosti (ZŠ i NŠ) působí pozitivně. Myslím, že učitel má možnost výběru z nabízených okruhů. Program předmětu Praktické činnosti NŠ je více rozčleněn na jednotlivé ročníky, zatímco program předmětu Praktické činnosti ZŠ vymezuje společná témata pro 1.-5. ročník a až na konci pátého

ročníku se posuzuje, zdali žák prošel všemi dílčími složkami a jak si osvojil dílčí dovednosti.

Kdybych se měla rozhodnout mezi programem Praktické činnosti rozpracovaným podle vzdělávacího programu ZŠ, či NŠ, zvolila bych vzdělávací program ZŠ pro předmět Praktické činnosti. Nehodnotím zde ale oba programy jako celistvé, uvažuji pouze nad dílčí složkou týkající se předmětu Praktické činnosti.

7. SROVNÁNÍ VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ ZÁKLADNÍ ŠKOLA S WALDORFSKOU ALTERNATIVOU V PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI NA 1. STUPNI

Diferencí mezi oběma programy nalezneme mnoho. Obecně lze ale říci, že si oba vzdělávací programy kladou podobné cíle a snaží se žáky vybavit kvalitními znalostmi, dovednostmi a návyky do života. Předmět praktické činnosti se nazývá ve waldorfském programu Rukodělné činnosti a realizuje se v jakýchsi etapách.

7.1. POROVNÁNÍ CÍLŮ RUKODĚLNÝCH ČINNOSTÍ (WALDORFSKÁ ALTERNATIVA) S CÍLI PŘEDMĚTU PRAKTICKÉ ČINNOSTI NA 1. ZŠ

Oba vzdělávací programy si kladou za cíl podpořit jemnou motoriku dětí, naučit je správným pracovním a hygienickým návykům. Z dalších společných cílů obou vzdělávacích programů pracovních praktických činností jsem vybrala ty, které směřují k tomu aby žáci:

- poznali různorodé vybrané materiály a jejich vlastnosti
- sami si zvolili vhodné pracovní postupy potřebné pro běžný život

- vytvářeli si kladný vztah k přírodě a k ochraně životního prostředí
- byli zodpovědní za svou práci
- poznali smysl vykonané práce

RUKODĚLNÉ ČINNOSTI - WALDORFSKÁ ALTERNATIVA

Myslím, že waldorfská alternativa si klade jako hlavní cíl Rukodělných činností propojit tuto etapu s ostatními vzdělávacími oblastmi. Jednotlivé praktické činnosti zde nejsou izolované od ostatních vzdělávacích etap. Předměty se tedy často integrují a žáci využívají znalostí, dovedností a návyků ve větších souvislostech. V hodině dějepisu není problém vyrobit si např. pazourek či hliněnou nádobu, probírá-li se právě Právěk, atd. Žáci si tak nové informace více prožijí a získané vědomosti mají pak trvalejší charakter.

Podle mého názoru je ve waldorfské alternativě kladen větší důraz na finální výrobek a tedy i na osobní odpovědnost každého žáka za svůj výkon, než ve vzdělávacím programu pro ZŠ. Žáci ve waldorfské třídě ve vzdělávací etapě Rukodělné činnosti většinu finální výrobky dále využívají a pracují s nimi. Každý žák je tedy dostatečně motivován ke kvalitně odvedené práci.

PRACOVNÍ ČINNOSTI - VZDĚLÁVACÍ PROGRAM ZÁKLADNÍ ŠKOLA

Ve vzdělávacím programu základní škola pro první stupeň se dočteme o tom, že lze uvažovat o dílčí integraci praktických činností s obsahem učiva některých dalších vyučovacích předmětů. V praxi jsem se však spíše setkávala s tím, že jednotlivé hodiny předmětu Praktické činnosti probíhaly odděleně a nezávisle na právě probíraných tématech v ostatních předmětech.

Myslím, že předmět Praktické činnosti na prvním stupni v programu ZŠ je pojmán spíše jako odpočinkový, či doplňkový. Praktické činnosti nemají stěžejní úlohu při výchovně vzdělávacím procesu žáků. Jednotlivé výrobky zhotovené v hodinách Praktických činností nenachází další uplatnění v jiných předmětech. Většinou jsou pak tato díla využita k dekoraci třídy, nebo si je žáci odnesou domů. Záleží také na učiteli jaký zaujme postoj k výuce předmětu Praktické činnosti.

7.2. POROVNÁNÍ VZDĚLÁVACÍCH OBSAHŮ RUKODĚLNÝCH ČINNOSTÍ (WALDORFSKÁ ALTERNATIVA) A PRACOVNÍCH ČINNOSTÍ NA 1. STUPNI ZŠ

Vzdělávací obsah obou programů (ZŠ a waldorfská alternativa) se liší v rozvržení jednotlivých činností do ročníků na prvním stupni. Činnosti, které jsou v programu pro ZŠ většinou určené vyšším ročníkům (4.-5. třída) ve waldorfské alternativě nalezneme například již u ročníku prvního.

VZDĚLÁVACÍ OBSAH WALDORFSKÉ ALTERNATIVY NA PRVNÍM STUPNI – RUKODĚLNÉ ČINNOSTI

Ve waldorfské alternativě je vždy jedno téma v ročníku jako stěžejní, ostatní jsou průřezová či okrajová. Např. v prvním ročníku to bývá pletení, ve druhém háčkování, třetí a čtvrtý ročník se převážně zaměřuje na šití, v pátém ročníku se děti seznamují se dřevem a jeho opracováním.

VZDĚLÁVACÍ OBSAH PROGRAMU ZŠ NA PRVNÍM STUPNI – PRACOVNÍ ČINNOSTI

V programu pro ZŠ se žáci v pracovních činnostech seznamují s rozličnými materiály. V každém ročníku žáci postupně získávají znalosti a dovednosti při práci a osvojují si pracovní postupy, potřebné pro běžný život. Tyto postupy, dovednosti a zkušenosti ve vyšších ročnících obohacují o nové a složitější. Materiály se většinou v ostatních ročnících opakují a žáci se tak podle svých možností zdokonalují v práci s nimi.

7.3. POMŮCKY A MATERIÁL VYUŽÍVANÝ VE WALDORFSKÉ ALTERNATIVĚ A NA 1. STUPNI VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU ZŠ

Oba vzdělávací programy (ZŠ a waldorfská alternativa) se snaží seznámit žáky s širokou škálou zajímavých materiálů. Ve waldorfské alternativě je více využíváno přírodních materiálů, než v programu pro ZŠ. Podle mého názoru waldorfská alternativa využívá pestřejší škálu materiálů, než program ZŠ.

Pomůcky, které žáci využívají na prvním stupni při praktických činnostech závisí na finančních možnostech školy, ale také na úzké spolupráci s rodiči. Waldorfská alternativa využívá rodičovského fondu k zakoupení potřebných pomůcek. Některé z pomůcek ve waldorfské třídě si děti také vyrábějí sami (př. pletací jehlice). Ve své praxi během studia na PF jsem se většinou setkávala s nedostatkem pomůcek při praktických činnostech na základních školách.

SHRNUTÍ

Myslím, že některé prvky waldorfské pedagogiky lze využívat i ve vzdělávacím programu ZŠ. Vždy je velice důležitá spolupráce školy a rodičů. Na některých základních školách jsem se setkala s tím, že se pořádají trhy, kde děti prodávají své výrobky. Získané finanční prostředky se pak využívají k nákupu potřebného materiálu a pomůcek v předmětu Praktické činnosti.

8. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM NA 1. STUPNI ZŠ V POROVNÁNÍ S OSTATNÍMI VZDĚLÁVACÍMI PROGRAMY (ZŠ, NŠ, WALDORFSKÁ ALTERNATIVA)

Rámcový vzdělávací program obsahuje oblast Člověk a svět práce, která je rozdělena na 1. stupni do čtyř tematických okruhů. Jsou to tyto: Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnosti, Pěstitelské práce, Příprava pokrmů. Tyto oblasti jsou pro školu povinné.

8.1. POROVNÁNÍ CÍLŮ RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU NA 1. STUPNI V OBLASTI ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Obecně lze říci, že rámcový vzdělávací program na 1. stupni ZŠ v oblasti Člověk a svět práce, naplňuje stejné či podobné výchovně vzdělávací cíle jako programy pro základní vzdělávání (ZŠ, NŠ i waldorfská alternativa). Specifickým cílem vzdělávací oblasti Člověk a svět práce jsou očekávané výstupy. Tyto výstupy vymezují úroveň, které mají všichni žáci dosáhnout prostřednictvím daného učiva. Myslím, že tyto výstupy jsou dobrou orientací pro učitele, který tak zjistí na jaké úrovni se žák nachází. Jako pozitivní také hodnotím fakt, že očekávané výstupy jsou dlouhodobější záležitost a žák má tak možnost dozrát jak po fyzické tak psychické stránce. Tyto výstupy jsou stanoveny orientačně (nezáväzně) na konci 3. ročníku (= 1. období) a závazně na konci 5. ročníku (= 2. období).

8.2. POROVNÁNÍ VZDĚLÁVACÍHO OBSAHU RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU NA 1. STUPNI V OBLASTI ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE

Vzdělávací obsah rámcového vzdělávacího programu v oblasti Člověk a svět práce na 1. stupni nabízí širokou škálu činností, ze které může učitel čerpat. Jednotlivé tematické okruhy jsou zpracovány přehlednou a srozumitelnou formou.

SHRNUTÍ

Oblast Člověk a svět práce, vypracovaná pro 1. stupeň ZŠ dle rámcového vzdělávacího programu, obsahuje všechny důležité aspekty tohoto předmětu (formulování jednotlivých cílů, vzdělávací obsah, materiál a pomůcky...). V rámcovém vzdělávacím programu se vyskytují odborné termíny se kterými se učitel běžně nesetkává a někdy si je ani zcela neosvojí. Například termín „klíčové kompetence“ lze nahradit slovem „způsobilost“, které však v rámcovém vzdělávacím programu nenalezneme. Na své souvislé pedagogické praxi jsem se zúčastnila pedagogické porady a diskuse na téma: Rámcový vzdělávací program. Učitelé k tomuto programu vesměs zaujímali negativní postoj. Většinou by se od rámcového vzdělávacího programu rádi distancovali a drželi se svých ustálených a zaběhlých pedagogických metod, postupů a způsobů výuky, které používali doposud. Myslím, že rámcový vzdělávací program můžeme hodnotit až po čase kdy se podle něj začne vyučovat na všech ZŠ. Od roku 2007 podle tohoto programu pracují 1. a 6. ročníky, ostatní dokončují starý plán.

B. PRAKTICKÁ ČÁST

9. INDIÁNI

Úvod:

Činnosti pro V. ročník jsem zaměřila na to, aby si děti rozšířily znalosti o kontinentech na Zemi, o tom jak zde lidé žijí, pracují a jaké jsou zde podmínky. Děti se dovedí o tom jak zde žili dříve původní obyvatelé těchto oblastí (např. Severní Amerika, Střední Amerika, Afrika, Asie).

Časová dotace: Pět vyučovacích hodin předmětu pracovní činnosti. To znamená pět týdnů a v každém týdnu realizovaná jedna vyučovací hodina.

Cíl:

- vést děti k tomu, aby uměly využívat vlastní fantazii
- vést děti k tomu, aby samostatně zhodnotily výsledek pracovní činnosti
- rozšířit dovednosti v práci s papírem
- seznámit děti s modelovacím materiálem, těstem, a naučit je samostatně si těsto připravit ve vhodném poměru surovin

Integrace předmětů:

český jazyk, hudební výchova, vlastivěda, globální výchova

Motivace:

Otázky pro děti:

- „Odkud myslíte, že čerpali původní Američané inspiraci k vytvoření uměleckých a řemeslných děl?“
- „Víte kdo a kdy objevil Ameriku?“

Severní Amerika nebyla vždy oddělena od Asie mořem. Oba kontinenty spojoval dlouhou dobu ledovec a tudy sem přišli původní obyvatelé Severní, Střední a Jižní Ameriky.

Když ledovce tvořící most začaly tát, hladina oceánů stoupla a most zmizel. Lidé ani zvířata se pak přes oceán nemohli dostat bez lodí. Než se tedy evropský objevitel amerického kontinentu Kryštof Kolumbus v roce 1492 přeplavil z Evropy do Nového světa, tito lidé – které nyní označujeme jako americké Indiány – měli na tomto „novém“ světadíle domov už po tisíce let! I v současnosti mnozí z amerických Indiánů a Eskymáků pěstují bohaté a starobylé tradice svých předků, a udržují tak toto dávné dědictví díky krásnému umění, řemeslům a tradicím.

[7]

9.1. PRACOVNÍ ČINNOSTI

9.1.1. LEBKA K SLUNEČNÍMU TANCI

Úvod:

Tuto činnost jsem realizovala na ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích v V.B. Činnost bych hodnotila jako zdařilou. Děti práce bavila a časové rozvržení odpovídalo rychlosti jejich práce. Obávala jsem se organizace, ale nebyly s ní problémy. Děti jsem rozdělila do skupin po čtyřech a uprostřed pracovní plochy měly nádoby na míchání hmoty potřebné k výrobě masky. Potěšilo mě, že děti jevily zájem povídat si o Africe. Myslím, že to byla pro děti vhodná motivace. Hodnocení pak probíhalo tak, že každé dítě představilo svou masku a popsalo také symboliku barev, které zvolily. Děti mluvily i o tom komu maska patří a k jakým účelům je používána (např. maska náčelníka, tanečníka kolem ohně...). Nakonec kmenová rada zvolila nejhezčí masku a ta se stala náčelnickým symbolem V.B.

Časová dotace:

Dvě vyučovací hodiny (1. týden – pouze maska s nalepenými proužky z novin, 2. týden – po důkladném zaschnutí malování temperami).

Motivace:

Pro Siouxe je léto obdobím díkůvzdání za dary minulého roku. Při oslavách nových nadějí nového roku se tančival Sluneční tanec. Uctívanou součástí Slunečního tance tvořila bizoní lebka, protože bizon indiánům poskytoval potravu, kůži na oblečení i stany a kosti na výrobu nástrojů.

Barvy na lebce pro Sluneční tanec mají svůj význam: černá symbolizuje hlínu a rudá lidi. Tečky pak znamenají jejich modlitby.

Pomůcky:

pasta z papírové drti, proužky novinového papíru, bílý papírový talíř, karton od vajíček – odstříháme kus se dvěma hnízdečky na vejce, alobal (využijeme staré kousky), tempery – bílá, černá a červená v malých kalíšcích, příze pro zavěšení na stěnu, štětec, lepicí páska, sešivačka, nůžky

Postup:

1. V papírovém talíři vystříháme dva trojúhelníky a kraje sešijeme, aby se talíř uprostřed prohnul.
2. Oba výřezy z kartonu od vajíček přilepíme páskou, budou tvořit oči.
3. Rohy vymodelujeme ze dvou kusů staniolu dlouhých asi 20 cm. Oba rohy přišijeme k papírovému talíři zezadu, v horní části hlavy.
4. Pod papírový talíř strčíme zmuchlané noviny, aby se při další práci nehýbal. Formu bizoní lebky pokryjeme zepředu i zezadu vrstvou proužků z novinového papíru (kromě očí z kartonu od vajíček). Necháme přes noc zaschnout.
5. Přidáme druhou vrstvu proužků novinového papíru a necháme přes noc uschnout.
6. Natřeme lebku z přední i zadní strany dvěma vrstvami bílé temperové barvy. Necháme zaschnout.
7. Namalujeme puntíky a proužky rudou a černou barvou. Barvu necháme uschnout.

[7]

(viz příloha 1)

9.1.2. MINIMASKY DUCHŮ

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Motivace:

Přestože mnoho afrických masek se nosilo během obřadů, další zas lidé nosí jako přívěsky s lidskou nebo zvířecí tváří. V Kongu se miniaturní masky vyráběly z klů slonů, co zemřeli stářím. Dnes patří sloni k ohroženým druhům a obchod s výrobky ze slonoviny je ilegální.

Pomůcky:

slané těsto (přísady: 3 šálky mouky, 1 ¼ šálku teplé vody, 1 šálek soli)

- do misky nasypeme 1 šálek soli
- k soli přidáme 1 ¼ šálku teplé vody a mícháme, dokud se sůl nerozpustí
- ke směsi přidáme 3 šálky mouky a zamícháme
- rukama těsto propracujeme, až bude hladké a pevné

zbytek papíru na nákres, spínací špendlík, dřevěné prkénko, párátko, tempery, štětce, tužka, nůžky, provázek, příze či kůže

Postup:

1. Uděláme si slané těsto dle návodu.
2. Na zbytek papíru nakreslíme masku, kterou chceme z těsta vytvořit.
3. Z těsta vymodelujeme daný tvar a špendlíkem, či párátkem do těsta vypichujeme různé ornamenty.
4. Hotová maska bude pěkně vypadat zavěšená na přízi nebo kůži. [7]
(viz příloha 1a)

9.1.3. ZVÍŘECÍ TOTEM

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Motivace:

Původní obyvatelé Ameriky na Severozápadním pobřeží jsou proslulí svými totemy, které ručně vyřezávali z velkých klád. Většinou je barvili červeně, černě a zeleně a často na nich zobrazovali podoby významných zvířat či duchů, či s jejich pomocí vyprávěli historii rodu.

Některé totemy byly tak obrovské, že dole měly vyřiznutý otvor, jímž lidé procházeli jako dveřmi. Jen si představte jak mohutné to byly stromy! Každý kmen nebo národ původních obyvatel Ameriky měl své vlastní jméno a jazyk. Navíc měl i svoje specifické vzory, které používal při výrobě keramiky.

Pomůcky:

dva listy papíru formátu A4, rourka od papírových ručníků, nebo dvě rourky od toaletního papíru, dřívko od nanuku rozkrojené v půli, fixy, tužka, lepidlo, izolepa (na slepení rourek od toaletního papíru)

Postup:

1. Obkreslíme každý z nákresů ve skutečné velikosti a vystříháme.
2. Obtáhneme kruh na karton, vystříháme a přilepíme ke spodní části rourky od papírových ručníků.
3. Fixy tam nakreslíme medvěda, vlka a ptáka. Peří na křídlech vybarvíme červeným, černým, modrým, zeleným a žlutým fixem.
4. Začneme dole. Ovineme medvěda kolem rourky a vzadu ho přehneme a přilepíme podle nákresu.
5. Nad medvědem ovineme kolem rourky vlka (nohy mu zastrčíme za medvědí uši), překřížíme a vzadu přilepíme. Nad vlkem ovineme kolem rourky ptáka (nohy mu zastrčíme za vlčí uši), překřížíme a přilepíme.
6. Zezadu ke křídům ptáka přilepíme dvě půlky dřívka od nanuku, aby držela rovně. [7] (viz příloha 1a)

9.2. NÁMĚTY V OSTATNÍCH PŘEDMĚTECH

Hudební výchova:

V hudební výchově jsem tématicky použila rytmickou říkanku O indiánech, která se realizuje v kruhu.

Indi, indi, indi, indi, indiáni jdou, (naznačená jízda na koni) halí, haló a indiáni jdou (ruce u úst, voláme do stran). My se, my se, my se, my se, nebojíme se, (kroutíme rukama -nene). Halí haló a indiáni jdou.

Šel první, šel druhý, šel třetí indián. (podřep a rukama neznačíme indiánskou čelenku) Šel čtvrtý, šel pátý, šel šestý indián. A ten poslední nejmenší... (ruka u úst - indiánský pokřik).

Český jazyk – sloh:

Vyrobená maska vypráví příběhy. Děti sedí v kroužku, vyučující si vezme svou masku a začne vyprávět příběh, který je ovšem nedokončený. Děti mají za úkol tento příběh dotvořit. Každá maska zná další článek vyprávění, až se kruh postupně uzavře a šamanský příběh je hotov.

Vlastivěda:

Brainstorming – „Napište na tabuli vše co víte o Severní Americe nebo Africe“. V hodině vlastivědy nejprve povídání o Severní Americe a Africe (jací lidé zde žijí, způsob jejich života, zvířata která zde žijí, situování na mapě...).

10. ZOOLOGICKÁ ZAHRADA

Úvod:

Činnosti pro IV. třídu mají vést děti k tomu, aby pracovaly samostatně a uměly rozlišit věci podstatné a nepodstatné. Děti by měly umět vyjádřit svůj názor a každý ve třídě by se měl uplatnit a vnést do činnosti něco ze sebe.

V praxi jsem tuto pracovní činnost realizovala na ZŠ Dukelská v ČB. Děti práce velice zaujala a zvířátka vyráběly s velkým nasazením. Dala jsem dětem možnost výběru zvířátka. Každý žák dostal všechny šablony a z nich si poté vybral jaké zvířátko bude vyrábět. Zbylé šablony mohly děti použít na další výrobky (buď doma, či v dalších hodinách pracovních činností). Děti které činnost dokončily dříve si tak mohly vyrobit zvířátka dvě. Květináče jsou snadno dostupné a cenově nenáročné. Každé dítě tak činnost vyšla zhruba na deset korun.

Časová dotace:

Pět vyučovacích hodin předmětu pracovní činnosti. To znamená pět týdnů a v každém týdnu realizovaná jedna hodina.

Cíl:

- ukázat dětem jak lze využít věci v domácnosti (květináčky, kolíky...) i k jinému, než původnímu účelu
- vést děti k samostatnému a správnému umístění všech dílů šablony (nejprve si děti zkusí všechny díly šablon např. u květináčů poskládat sami – bez lepení)
- upevnění poznatků z nižších ročníků – vystřihování dle šablony, prostorové konstrukce

Integrace předmětů:

- český jazyk (vyrobené kolíčky poslouží k procvičení vyjmenovaných slov, abecedy...)
- angličtina (děti popisují své zvíře a ostatní hádají dle popisu o koho jde, monkey boy)

10.1. PRACOVNÍ ČINNOSTI

10.1.1. VESELÁ ZVÍŘÁTKA Z KOLÍČKŮ NA PRÁDLO

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Pomůcky:

kolíky (dřevěné), temperové barvy, štětce, tvrdé barevné papíry, šablony zvířátek, nůžky, lepidlo, provázek (vhodný je například na drhání), dřevěné korálky, fixy, noviny

Postup:

1. Děti si nejprve vystříhnou šablonu zvoleného zvířátka a dodělají fixou detaily.
2. Poté si barevně namalují provázky (na nohy a ruce zvířátka).
3. Dřevěný kolík barevně pomalují temperovou barvou (nebo polepí tvrdým papírem) na straně, na kterou lepí tělo (opět dle zvoleného zvířátka).
4. Po zaschnutí kolíku na něj nalepí hotovou šablonku zvířátka.
5. Když zaschnou provázky, děti je přilepí ke kolíku (s korálky na konci, nebo ruce a nohy mohou udělat z papíru) a zvířátko je hotovo.

Poznámka:

Ruce a nohy vlepíme do kolíčku. Připevníme je na vnitřní stranu horního dílu kolíčku, jinak by je zakryl později nalepený horní díl. Během schnutí necháme kolíčky otevřené – vložíme do nich nějaký předmět, jednotlivé díly by se totiž jinak slepily.

Kolíčky můžeme využít jako ‚výměnnou poštu‘ mezi dětmi a vyučujícím. Na svůj kolíček mohou děti umístit vzkaz. Nebo si vzkazy rozesílat mezi sebou. Tato pošta může být tajná, či veřejná. Jedná se o jiný způsob komunikace mezi učitelem a žákem. [3]

10.1.2. VESELÁ ZVÍŘÁTKA Z KVĚTINÁČŮ

Časová dotace: dvě vyučovací hodiny

Pomůcky:

květináče o průměru 3.5 a 5 cm, zbytky tvrdého papíru, průsvitný papír, tenký černý fix, temperové barvy, štětec, lepidlo

Postup:

1. Nejprve si vystříhneme šablonu zvoleného zvířátka
2. Temperové barvy nanese na květináč plochým štětcem. Protože se barva do květináče hned vsákne, musíme pracovat rychle. Barvu nanášíme nejprve na dno květináče a pak postupně na jeho vnější stěny. Nanesená vrstva by měla být co nejhladší.
3. Poté na květináč nalepíme jednotlivé díly (hlavu, ruce, nohy). [6]
(viz příloha 2)

10.1.3. TUČŇÁCI Z PLYŠOVÝCH DRÁTKŮ

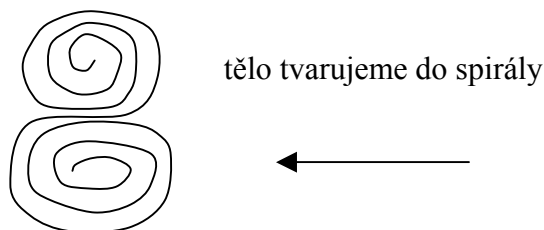
Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Pomůcky:

dva modrobílé plyšové drátky (již zatočené), černý plyšový drátek silný 15 mm, bílý a žlutý plyšový drátek, nit, lepidlo, nůžky

Postup:

1. Tučňákovo tělo vytváříme jednou z černého a podruhé z bílého plyšového drátku podle náčrtu a oba díly slepíme.

2. Tučňákovi pak nalepíme ohnutý zobáček, oči a zahnuté nohy. Stejně poté vyrobíme i ostatní tučňáky.
3. Na závěsný mobil použijeme pět tučňáků, které spojíme nití a navážeme na modrobílý plyšový drátek.

Závěr

Práce s plyšovými drátky je příjemná. Tučňáci jsou jednoduchá zvířátka, která můžeme vyrábět i když s plyšovými drátky teprve začínáme. Hotová závěsná dekorace bude pěkně vypadat zavěšená ve třídě. [8] (viz příloha 2a)

10.2. NÁMĚTY V OSTATNÍCH PŘEDMĚTECH

Český jazyk:

Vyrobené kolíčky se zvířátky poslouží k procvičení například vyjmenovaných slov. Na každá kolíček můžeme připevnit jedno vyjmenované slovo.

Anglický jazyk:

Barvy – „Colour the monkey boy“. Děti si procvičí barvy a zároveň i části lidského těla a části oblečení.

Popis – vyučující si vybere jednoho žáka a přiřadí mu jedno zvíře buď z kolíčku na prádlo, či z květináče (viz výroba v praktických činnostech). Žák sedí čelem k tabuli kde má napsané anglické otázky, kterými se ptá na svůj vzhled, schopnosti, velikost... Na zvířátko nevidí a zeptá se: „Am I big or small?“, „Can I fly?“, „Have I got brown colour?“ Ostatní žáci anglicky odpovídají.

A MONKEY BOY

1. Colour the monkey's head brown.
2. Colour the shirt green.
3. Colour the monkey's hands orange and arms brown.
4. Colour the trousers blue.
5. Colour the shoes red.
6. Colour the banana yellow.
7. Colour the monkey's mouth red.

11. ČARODĚJNICE WINNIE

(WINNIE THE WITCH)

Úvod:

Činnosti pro III. třídu jsem motivovala tématem čarodějky Witch, která se chystá na čarodějnický večírek. V činnostech je nejvíce integrovaná angličtina. Velice mě zaujala práce s barvami na sklo. Myslím si, že je tato činnost pro děti nová, zajímavá a nevšední. Při práci s jednotlivými barevnými tubičkami musíte vynaložit větší sílu, abyste vytvořili barevný obrázek. To podporuje rozvoj jemné motoriky ruky. Windowcolor většinou ve standardním vybavení škol nemají. Jejich pořizovací náklady nejsou ale zase tak veliké (vyrovňají se zhruba pořízení sady temper). Myslím, že by tyto barvy mohly být součástí materiálního vybavení na praktické činnosti. Jejich využití je pestré. Ať už je to výzdoba třídy, či popisky hladkých a skleněných ploch (děti mohou mít takto napsaná například vyjmenovaná slova na oknech třídy). Výhodou těchto barev je, že se mohou kdykoliv jednoduše sloupnout a přemístit na jiné místo.

Na ZŠ Baarova v ČB jsem s dětmi vyráběla čarodějnický hrad z krabic a rolí od toaletního papíru. Děti pracovaly ve čtyřčlenných skupinách. Nejprve jsem myslela, že činnost dokončí během dvou vyučovacích hodin. Tato činnost se ale ukázala jako náročnější a děti ji zvládly během tří vyučovacích hodin. Výroba hradu byla náročná hlavně na organizaci. Některé skupiny si práci zvládly rozdělit sami, ale v jiných převládala spíše vzájemná rivalita a činnost si neuměli správně rozvrhnout a naplánovat. Jednotlivé úkoly, které mají ve své skupině vykonávat, jsem jim poté tedy určila já. Opět jsem se setkala se slabším materiálním vybavením třídy. Děti měly vytvořit každý svůj originální hrad, ale spíše se inspirovaly námětem, který jsem jim na začátku hodiny ukázala. S tímto problémem jsem se v jiných třídách nesečkala. Většinou se děti spíše snažily vytvořit svůj, jedinečný a originální výtvar. Příště bych tedy v této třídě nechala hotový výrobek až na závěr činnosti a děti by tak měly větší prostor k práci dle vlastní fantazie. V této třídě byla realizace praktických činností nejobtížnější. Zejména pro slabší materiální vybavení třídy, složitější organizaci ve skupinách a celkově menší ukázněnost třídy. Tato třída je problémová a je zde mnoho žáků s poruchami pozornosti.

Časová dotace:

Jednotlivé výrobky časově vycházejí na šest vyučovacích hodin předmětu praktické činnosti.

Úkol:

- seznámit děti se svátkem Památka zesnulých (1.11.) a svátky na oslavu příchodu jara (vynášení morany, pálení čarodějnic)
- seznámit děti také se svátkem Heloween – naučit je vnímat rozdíly mezi tímto a naším svátkem (1.11.)

Cíl:

- práce s papírem a kartonem – vést děti k samostatným konstrukcím z kartonu (viz. čarodějnický hrad), aby uměly obalit krabičku od čaje novinovým papírem a poté ji nabarvily (tuto činnost také uplatní při výrobě hradu)
- vést děti ke vzájemné spolupráci ve skupinách – rozdělení rolí, rozvržení a naplánování celé činnosti, organizace společného úklidu, schopnost domluvit se a respektovat názor druhého při společné realizaci činnosti
- naučit děti práci s windowcolor – správně barvu vymačkávat z tuby, důležité je držet ji mírně nad daným obrázkem, který barvou vykrýváme
- vést děti k samostatnosti při míchání barev – nejprve „pokus – omyl“, nechat je, aby přišly sami na to která barva jim vznikne, když například smíchají žlutou s modrou

11.1. PRACOVNÍ ČINNOSTI

11.1.1. MALÝ VEČÍREK V ČARODĚJOVĚ

Časová dotace: dvě vyučovací hodiny

Pomůcky:

windowcolor v různých barvách, fixy, čtvrtky, barevné papíry, sklenice a láhve (různých tvarů a velikostí)

Postup:

1. Motiv překreslíme na průsvitný papír (nebo jej můžeme zkopírovat). Obkreslený nebo okopírovaný motiv pak vsuneme do průsvitné složky z polyethylenu nebo polypropylenu formátu A4. Motiv však můžeme položit také jen pod fólii.
2. Obrisy motivu překreslíme černou konturou.
3. Motiv vymalujeme barvami. Barvičky jsou tekutější než kontura. Krouživými pohyby je nanášíme až ke kontuře. Můžeme je nanést tak, že do středu obrázku uděláme větší kaňku a roztahujeme ji až ke kontuře. Pokud překryjeme konturu trochou barvy, nevadí. Naneseme dostatečné množství barvy, ne příliš tenkou vrstvou. Čerstvě nanesená barva je místy jakoby mléčná, ale jakmile uschne, zprůsvitní.
4. Na sklenice a láhve různých tvarů a velikostí nalepíme obrázky z windowcolor a uděláme tak čarodějnický koutek, kterým si vyzdobíme třídu.
5. Láhve naplníme nápoji různých barev. Děti si tak mohou vyzkoušet jaká barva vznikne např. ze zelené a žluté...V čarodějnickém koutě najdeme např. ropuší sliz, pavoučí nožky, jed, myší bobky...Můžeme sem dále umístit nápojový lístek (př. Čarodějnický sen, Čarodějův dech...).

Poznámka:

Opravy: větší plochy odstraníme jemně navlhčeným ubrouskem, dokud je barva ještě vlhká. Menší opravy provedeme velice dobře vatovými tyčinkami. Pokud se nám něco nepodaří, když už máme obrázek skoro hotový, necháme jej zaschnout a druhý den část, kterou jsme zkazili, opatrně vyřežeme modelářským nožem (paní učitelka). Nanese opět konturu a po zaschnutí můžeme celou plochu zase vybarvit barvou.

Vzduchové bubliny: pokud se objeví na nanesené vrstvě barvičky bubliny, propíchneme je párátkem nebo jehlou, dokud je barva ještě vlhká. Bublínky po propíchnutí zmizí téměř beze stopy.

Motivy z windowcolor můžeme nalepit na jakoukoliv hladkou plochu, aniž bychom použili lepidlo. Po určité době je můžeme opět sloupnout a nalepit je někam jinam. Motivy z windowcolor uchováváme v průsvitných složkách. [5] (viz příloha 3a)

11.1.2. STRAŠIDELNÝ ČARODĚJNICKÝ HRAD

Časová dotace: tři vyučovací hodiny

Pomůcky:

nůžky, lepidlo, větší štětec, velká krabice z kartonu, vlnitý karton ze starých krabic, role od papírových utěrek, ruličky od toaletního papíru, menší krabičky z kartónu, čtvrtka, lepicí páska

Postup:

1. Jako základ hradu použijeme velkou čtvercovou krabici. Pak vystříháme čtyři stejně proužky papíru jako strany krabice (nejlépe vypadají z vlnitého kartonu ze starých krabic). Z těchto stran vystříháme tvar cimbuří.
2. Spodní část každého cimbuří potřeme lepidlem a nalepíme na velkou krabici tak, aby cimbuří přečnívalo.
3. Věžičky uděláme z malých ruliček. Vystříháme na nich cimbuří a do každého rohu hradu nasadíme jednu z nich.

4. Z dlouhé role uděláme vysokou věž. Na pruh papíru vystříhneme cimbuří a oblepíme ho kolem věže. Jako střechu přilepíme na vrch věže papírový kužel.
5. Menší hradní budovy utvoříme z malých krabic. Na střechy okna a brány použijeme vlnitý karton. Nakonec hrad obarvíme.
6. Části hradu slepíme (pomůže nám izolepa) a přimalujeme okna a střílny ve tvaru kříže. [12] (viz příloha 3)

11.1.3. BUŘINKA PANÍ ČARODĚJKY

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Pomůcky:

provázek, tužka, lepicí páska, nůžky, čtvrtka, velká černá čtvrtka, lesklá stuha (barevná)

Postup:

1. Odstříhneme proužek papíru a obtočíme si ho okolo hlavy. Přesahující kraje slepíme lepicí páskou. Proužek bude ukazovat velikost buřinky.
2. Lepicí páskou přilepíme proužek na karton. Vnitřek obtáhneme tužkou. Pět cm od pásky nakreslíme kruh (pomůže nám v tom navázaný provázek na tužku, jehož konec přidržíme uprostřed kruhu) pásku odstraníme a vystříhneme kruhy.
3. Ustříhneme dlouhý pás kartónu široký asi 16 cm. Stočíme ho tak, aby se hodil do stříšky klobouku, zevnitř ho přilepíme a slepíme přesahující okraje.
4. Abychom zakryli místo slepení, polepíme kolem buřinky lesklou stuhou. Když za stuhu zastrčíme barevnou kartičku přidáme buřince na barevnosti. [12]

Poznámka:

Buřinka paní čarodějky může být použita k losování například služby ve třídě, která se každý týden mění.

(příloha 3a)

11.2. NÁMĚTY V OSTATNÍCH PŘEDMĚTECH

Český jazyk – sloh:

Děti si vyrobí pozvánku na slet čarodějnic ze čtvrtky a barevných papírů. Dvoutř pozvánky napíší kdy a kde se oslava koná, koho pozvou a co se bude podávat k jídlu jako hlavní chod.

Recept malé čarodějnice – žáci píší čarodějny recept. Nejprve vyjmenují všechny potřebné přísady a poté napíší návod jak vše důkladně smíchat, aby vznikl požadovaný lektvar (např. lektvar na snadné učení, lektvar krásy, lektvar na dobrou náladu...).

Český jazyk:

Opravte chyby malé čarodějky v domácím úkolu.

Anglický jazyk:

Part of body – napište, jak by mohla malá čarodějka vypadat

12. KOUZELNICE POHÁDKA

Úvod:

Činnosti pro II. ročník jsem motivovala pohádkou O Červené Karkulce. Na praxi jsem tuto pohádku využila v českém jazyce. Děti pohádku zdramatizovaly. Napadlo mě tedy, že by si mohly vyrobit vlastní loutky a zkusit si zahrát i s nimi. Jako motivační prvek jsem využila pohádku Pomluvený vlk Pohádka o tom, jak to vypadá, když se na svět díváme jinýma očima. Děti si vyzkouší jaké je to vcítit se do role někoho jiného. Každý člověk je jiný a také se jinak dívá na svět a na různé situace. Snad by nás ani nenapadlo, že tato pohádka může být úplně jiná, když se změní vypravěč. Jde o to, že se musíme nejprve odpoutat od ustálených vět a děje, který většinou děti již dobře znají. Ale kdo ví? Třeba to takhle skutečně bylo. Posud'te sami.

Časová dotace:

Pět vyučovacích hodin předmětu pracovní činnosti. To znamená pět týdnů a v každém týdnu realizovaná jedna hodina.

Motivace:

Pohádka Červená Karkulka z pohledu vlka

„Mým domovem byl les. Žil jsem tam a staral jsem se o něj. Udržoval jsem ho v čistotě a pořádku. Jednoho krásného dne, když jsem uklízel nějaké smetí, které v lese odhodili výletníci, jsem uslyšel kroky. Schoval jsem se za strom a uviděl jsem prostinké, malé děvčátko, jak jde po pěšině a nese košík. Dívka mě byla podezřelá, protože byla velmi komicky oblečena – celá v červeném, na hlavě měla kapuci, jako kdyby nechtěla, aby ji někdo poznal. Přirozeně jsem ji zastavil, abych ji zkontroloval. Zeptal jsem se jí kdo je, kam jde, odkud je a podobně. Začala mě chlácholit tím, že jde k babičce a nese v košíku oběd. Zdálo se, že je upřímná, ale byla v mém lese a skutečně vypadala v tom divném ustrojení podezřele. Tak jsem se rozhodl, že ji poučím jak nebezpečné je takhle si vykračovat v lese, neohlášena a divně oblečena. Nechal jsem ji jít dál svou cestou,

ale sám jsem běžel napřed k domu její babičky. Když jsem uviděl tu starou krásnou dámu, vysvětlil jsem jí situaci a ona souhlasila s tím, že vnučka potřebuje výchovnou lekci. Domluvili jsme se, že stará žena zůstane schována, dokud ji nezavolám. A skutečně si babička vlezla pod postel. Když děvčátko přišlo, pozval jsem je do ložnice, kde jsem ležel v posteli, oblečen jako babička. Vnučka přišla, tvářičky růžové a řekla něco hanebného o mých velkých uších. Nesetkal jsem se s tím poprvé. A tak jsem udělal to nejlepší co jsem mohl, a podotkl jsem, že velké uši lépe slyší. Líbila se mi a chtěl jsem, aby si dávala pozor na to, co říká. Ale ona plácla další urážku. Něco o mých vypoulených očích. Můžete se dovtípit, co jsem si asi myslel o dívce, která má tak pěknou tvářičku, ale je očividně protivná a drzá. Přesto jsem se zachoval moudře a řekl, že mám tak velké oči proto, abych ji lépe viděl. Její další urážka se mě však opravdu již dotkla. Mám určitý problém s velkými zuby. A tohle malé děvčátko si z nich dělalo legraci. Vím, že jsem se měl lépe ovládat, jenže jsem vyskočil z postele a zavrčel, že mám velké zuby proto, abych ji lépe snědl. Řekněme si po pravdě – žádný vlk by nikdy nesnědl děvčátko – všichni to vědí – ale tahle bláznivá holka začala běhat kolem domu a křičet a já jsem ji honil, abych ji uklidnil. Shodil jsem babiččiny šaty, ale to situaci jenom zhoršilo. Najednou, kde se vzal, tu se vzal, ve dveřích stál obrovský drvoštěp se sekyrou v ruce. Podíval jsem se na něj a bylo mě jasné, že mám malér. Za mnou bylo otevřené okno, a tak jsem vyskočil. Rád bych řekl, že je to konec příhody. Ale bezcharakterní babička nikdy neřekla, jak to tehdy bylo. Celý svět si myslí, že já jsem byl sprostý s ošklivý. Všichni se mi začali vyhýbat. Nevím, jak se má to malé děvčátko v červených šatech, ale já jsem už nikdy víc nežil šťastně.“

Cíl:

- děti si prohloubí dovednosti z prvního ročníku při práci s papírem – samostatně vystřihují šablony, pracují s barevným papírem a s lepidlem (viz loutky na Červenou Karkulku)
- rozvoj řečových dovedností při dramatizaci pohádky
- seznámí se s prací z voskových plátů, vyzkouší si, že s tímto materiálem se pracuje jinak než například s papírem – musí být opatrnější při stříhání tohoto materiálu a při překládání

12.1. PRACOVNÍ ČINNOSTI

12.1.1. LOUTKY – ČERVENÁ KARKULKA

Úvod:

Tuto činnost jsem realizovala ve druhé třídě ZŠ Baarova v Českých Budějovicích. Děti loutky zaujaly a vyráběly je s velkým nasazením. Jako motivační prvek jsem použila hotový výrobek, který jsem dětem přinesla ukázat. Činnost jsem s dětmi nedělala krok za krokem, ale pracovaly dle svého tempa. Loutky děti zvládly během dvou hodin pracovního vyučování. V hodině českého jazyka jsem si poté pohádku i zdramatizovaly. Některé děti měly problémy s obkreslením šablony na barevné papíry. Nezvládly držet jednou rukou papír a druhou obkreslovat tužkou šablonu. Vyžadovaly tedy větší individuální přístup. Materiální vybavení třídy bylo na nižší úrovni. Ač jsem byla předem domluvená s paní učitelkou na činnosti, kterou budu s dětmi dělat, některé děti si nepřinesly lepidlo ani nůžky a práce se tak zkomplikovala. Jinak se nevyskytly žádné větší problémy.

Ve třídě mě nejvíce zaujal okamžik, když děti dokončovaly loutky a chlapeček romského původu udělal Karkulce tmavý obličej. Když jsem se ho zeptala na důvod, řekl mi, že chtěl, aby Karkulka byla jiná, než všechny ostatní.

Časová dotace: dvě vyučovací hodiny

Pomůcky:

šablony Karkulky, vlka, babičky a myslivce, čtvrtka, barevná plst' či barevné papíry, nůžky lepidlo, špejle

Postup:

1. Nejprve si vystříhneme šablony a polepíme je barevnou plstí, či barevným papírem. Figurky z plsti budou vypadat veseleji. S plstí se dobře pracuje a lze ji lepit běžným lepidlem.

2. Ze čtvrtky si vystříháme obrys loutky a nalepíme na ni polepenou šablonu. Mezi čtvrtku a šablonu vložíme špejli, abychom mohli s loutkou hrát divadlo.
3. Čtvrtku můžeme polepovat i z druhé strany. Loutky pak budou oboustranné.
[1] (viz příloha 5)

12.1.2. POHÁDKOVÁ KNÍŽKA

Úvod:

Abychom si mohli pohádku zahrát potřebujeme nejen loutky, příběh, ale i pozadí a scénu, kde herci s loutkami můžou hrát. Takovým pozadím nám bude pohádková knížka O Červené Karkulce a to vlastnoručně vyrobená.

Časová dotace: dvě vyučovací hodiny

Pomůcky:

lepidlo, balicí papír, kartón ze starých krabic, nůžky, tempery, štětce

Postup:

Balicím papírem polepíme kartónové desky (rozstříhané krabice). Všechny desky by měly být stejně velké. Teď už zbývá jen desky pomalovat temperami dle fantazie jako pozadí a knihu svázat dohromady.

Poznámka:

Kartónové desky nastříhá vyučující a pomůže dětem i polepit je balicím papírem.

(viz příloha 4, 4a)

12.1.3. DÁREK PRO BABIČKU - SVÍČKY ZE VČELÍHO VOSKU

Motivace:

Děti, jaký dárek byste daly své babičce, kdyby měla narozeniny? Myslím, že by babičku určitě potěšilo kdybychom jí vyrobily svíčky na její narozeninový dort, co říkáte?

VOSK

Tento materiál je velice příjemný a krásně voní. Práce s ním je jednoduchá a nepotřebujeme k ní žádné speciální pomůcky, pouze nůžky. Můžeme nechat děti, aby zavřely oči a kousek voskového plátu nechat kolovat po třídě. Děti jej nejprve vnímají dotekem, poté i čichem a mají poznat jaký předmět po třídě koluje.

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Pomůcky:

voskové pláty různých barev (dají se běžně pořídit v prodejnách se svíčkami ze včelího vosku), nůžky, vykrajovátko na vánoční cukroví (spíše menší)

Postup:

1. Děti si vyberou barvu svíčky a voskový plát pouze smotají do ruličky a na konci lehce stisknou, aby svíčka držela srolovaná.
2. Lze dělat i vícebarevné svíčky.
3. Svíčku můžeme poté ještě ozdobit různými tvary, které zhotovíme vykrajovátkem na vánoční cukroví.
4. Všechny tvary lze do svíčky jednoduše mírně vtlačit. Lepidlo není zapotřebí.

13. ŠIKOVNÉ RUCE

Úvod:

Činnosti pro I. ročník jsem zaměřila na seznámení s různými materiály. V první třídě je nezbytné, aby si děti vytvořily správné pracovní a sebe obslužné návyky. Jestliže se tak nestane, mohou mít problémy v průběhu celé školní docházky. Pracovní činnosti jsem volila tak, aby byly jednoduché, jasné a při tom podporovaly zkušenosti dětí s různými materiály. Na začátku prvního ročníku bych nezařazovala skupinové činnosti. Myslím, že by se děti nejprve měly naučit nést zodpovědnost sami za svou práci a svůj pracovní prostor. Později bych ke skupinové práci směřovala zhruba až od druhého pololetí první třídy.

V praxi se mi osvědčilo, když jsem na vybrané činnosti pracovala spolu s dětmi přímo na hodině a postupovaly jsme společně krok za krokem. Již od první třídy jsou mezi dětmi značné rozdíly. Někdo dokončil práci rychleji, než ostatní děti. Jiný žák zase s velkou pečlivostí práci téměř nestihl. Žáky, kteří byli dříve hotovi, jsem vedla k tomu, aby pomohli svým pomalejším kamarádům a poradili jim co a jak mají dělat.

Myslím, že v první třídě jsou praktické činnosti náročné hlavně proto, že zde děti potřebují maximální individuální přístup. To, že jsem děti vedla k vzájemné pomoci se mi velmi osvědčilo.

Časová dotace: Pět vyučovacích hodin předmětu pracovní činnosti. To znamená pět týdnů a v každém týdnu realizovaná jedna hodina.

Cíl:

- seznámit děti s rozličnými materiály – vést je k tomu, aby rozlišovaly mezi jednotlivými materiály (papír, textil, přírodniny...), uměly určit odlišnosti jednotlivých materiálů tj. barva, tvar, povrch
- nacvičit jednoduchý steh – práce s filcem (viz výroba skřítky) a naučit je uzlík
- vést je k samostatné práci při stříhání, slepování
- učit je správně využívat daný materiál – např. práce s barevným papírem, umístění šablony na čtvrtce

13.1. PRACOVNÍ ČINNOSTI

13.1.1. PAPÍR

Úvod:

Papír je tenký, ohebný materiál, vyráběný nejčastěji ze dřeva rozmělněného na kaši. Snadno se řeže, ohýbá a tvaruje. Nasává inkoust a barvu, proto je vhodný pro psaní a kreslení, ale nasává také vodu, proto papírovou čepici nemůžeme nosit za deště. Papír není nepromokavý.

MASKY NA KARNEVAL - MYŠKA

Časová dotace: dvě vyučovací hodiny

Pomůcky: tužka, nůžky, klobouková gumička, čtvrtka, barevné papíry

Postup:

1. Nejprve obkreslíme šablou základního dílu na čtvrtku (viz příloha). Vystříhneme ji a obkreslíme znovu na barevný papír. Na myšku se nejlépe bude hodit hnědý, či šedý.
2. Dále si vystříhneme všechny ostatní díly z barevného papíru. Uši ze šedého, či hnědého, vnitřky uší a tváře z růžového. Čenich ze stejně barevného papíru, jaký jsme použili na základní díl a na vousy nastříháme několik proužků z černého papíru.
3. Učitel pomůže dětem vystříhnout myšce oči. Děti to většinou samostatně ještě nezvládnou.
4. Když budeme mít jednotlivé díly nalepené, učitel pomůže dětem provléci maskou gumičku. [13]
(viz příloha 6)

13.1.2. PLSŤ

Úvod:

Plst' je materiál se kterým děti ve školách téměř nepracují. Přitom práce s plstí je zajímavá a hotové výrobky vypadají velice pěkně. K této činnosti mě inspirovala návštěva waldorfské třídy při ZŠ Hluboká nad Vltavou, kde děti vyráběly z plsti skřítku.

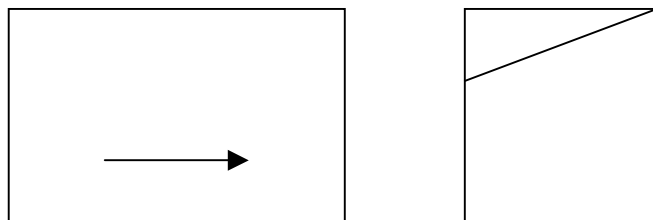
SKŘÍTEK VÍTEK

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

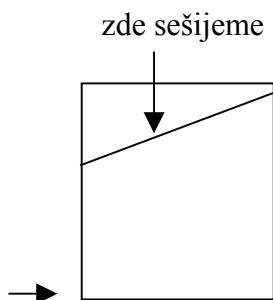
Pomůcky: plst' různých barev, nit a jehla, nůžky, vata na vycpání skřítku

Postup:

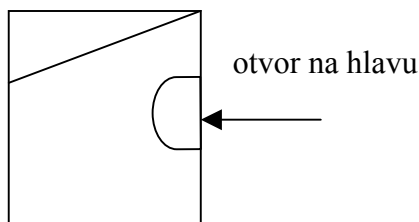
1. Učitel s dětmi postupuje krok za krokem. Nejprve si z plsti ustříhneme menší čtverec, který přeložíme napůl a v horní části plst' šikmo odstříhneme.

2. Poté plst' sešijeme nahoře a po straně. Děti se naučí jak navléknout jehlu. Nit by neměly mít příliš dlouhou. Poté jim ukážeme jak udělat uzlík.

3. Poté vycpeme vatou a nakonec vystříhneme menší otvor na skřítkovu hlavu. Zde se projeví temperament dětí. Někdo hlavičku udělá velikou, jiný téměř nepatrnou.

(viz příloha 7)

13.1.3. TEXTIL

Úvod:

Další materiál, se kterým bych děti chtěla seznámit, jsem zvolila textil. Děti se seznámí zatím pouze s barvami na textil. Myslím, že již od první třídy lze s tímto materiálem pracovat. Vhodné jsou například různé textilní koláže.

MALOVANÁ TAŠKA, TRIČKO

Časová dotace: jedna vyučovací hodina

Motivace:

Jak se Bedřichovi vytahovalo tričko

Jeden kluk, jmenoval se Bedřich, se každou chvíli příšerně chlubil. Přijde třeba do školy a říká spolužákům: „Včera jsem potkal u nás v ulici dva vysoké chlapy v černých kuklách. Byli to ti, co nedávno vykradli spořitelnu. Jenže na mě si nepřišli, ovládám přece karate. Tak jsem je spráskal na jednu hromadu a pak zavolał policisty. Ti se divili, když jsem jim předal ty chlapy už svázané!“

Spolužáci se smějí a volají: „To svět neviděl, takového vejťahu!“

Jindy zas Bedřich přijde domů a povídá své babičce: „Představ si, babi, že jsem nejlepší žák v naší škole a pan ředitel mě dává všem za vzor, protože jsem tak chytrý a pilný. Umím nejlépe číst a v počtech mi taky nikdo nestačí!“

Babička vrtí hlavou: „Bedřichu, nevytahuje se to náhodou triko?“

A opravdu - z toho chlubení se začalo Bedřichovi vytahovat triko. Když si ho večer před spaním skládal do skříňky, sám si všiml, že triko je o něco delší, než včera. A tak to šlo den za dnem. Až jednou v noci, když do pokoje svítil měsíc a Bedřich nějak nemohl usnout, slyší, jak vrzly dveře od skříňky. Otočil se, aby se podíval, jestli je nezapomněl zavřít, a vlasy se mu zježily hrůzou. Představte si, že ze skříňky se soukalo jeho triko! Bylo už tak dlouhé, že se do skříňky nevešlo a plazilo se ven jako had. Pak se začalo zvedat, jako by v něm ožívala nějaká neviditelná bytost. To byla temná síla, která se v triku nastřádala z Bedřichova chlubení. Bedřich jektal zuby a díval se, jak se triko roztahuje po místnosti, roste do stropu, blíží se k němu a hrozí, že ho docela zavalí.

„Pomóc!“ zakřičel Bedřich na celý dům. Přiběhli k němu rodiče, ptají se, co se stalo, a Bedřich ukazuje ke skříňce: „Je tam! Je tam! Dávejte pozor!“

„Na koho?“ diví se maminka. „No přece na triko. Vyrostlo až do stropu a chce mě sníst!“ „Ale jdi ty! To se ti jen něco zdálo.“ „No jistě, byl to jen sen,“ říkal si Bedřich, když rodiče zas odešli. „Na mě si stejně žádné triko nepřijde, já bych s ním zatočil, to by koukalo...“

Vtom znovu zaskřípala dvířka od skříňky a Bedřich raději zalezl pod peřinu. Říká se, že od té doby ho to chlubení na nějaký čas přešlo. [2]

Materiál:

bavlněná taška nebo tričko, samolepicí tapeta, barvy na textil ve spreji (mohou být i levnější foukací barvy), tužka, nůžky, noviny

Postup:

1. Na zadní stranu samolepicí tapety nakreslíme motiv, který chceme mít na tašce nebo na tričku. Obrázek by měl být větší, zřetelného tvaru a se zvětšenými detaily. Pěkně vypadají jednoduchá zvířata – želva, kočka, pes, slon nebo pro chlapce auta, balon, letadlo.
2. Poté celou kresbu vystříhneme. Není nutné, aby byla celá šablona z jednoho kusu.
3. Dovnitř trička či tašky vložíme noviny, aby barvy neprosákly na zadní stranu. Potom tapetu nalepíme tam, kde chceme obrázek mít.
4. Šablonu přestříkáme z větší výšky barvou. Barvu můžeme různě kombinovat nebo přestříkávat přes sebe.
5. Po dokonalém zaschnutí barvy šablonu odlepíme.
6. Některé barvy je třeba zafixovat žehlením (dle návodu u barev). Látky obarvené tímto způsobem můžeme prát pro 40°C.

Poznámka:

Při stříkání barvy dodržujeme odstup a barvu nanášíme v tenké vrstvě, jinak zateče pod šablonu a obrázek se zničí. Samolepicí tapetu můžeme nahradit šablonou ze zdvojené čtvrtky, při použití tenčího papíru se rychle zkrouť. Foukací fixy jsou dobré, zvážíme však jejich používání více dětmi z hygienických důvodů. [2] (viz příloha 7)

ZÁVĚR

Při navrhování jednotlivých pracovních činností pro první stupeň základní školy jsem vycházela z individuálních zvláštností daného věku dětí a činnosti jsem jim tak přizpůsobila. Myslím, že by se děti měly seznamovat s rozličnými materiály již od raného dětství. Každé dítě je jedinečná a neopakovatelná osobnost a každé si také vybere jinou činnost a materiál, který mu bude bližší. Myslím, že obecně platí, že když nám nějaká činnost jde, zároveň nás také baví a zaujme. Děti na prvním stupni základní školy by proto měly poznat širokou škálu nabízených činností a materiálů, které si vyzkouší a sami si projdou stádiem tvůrčí činnosti.

Během realizace pracovních činností na základních školách jsem měla možnost porovnávat úroveň jednotlivých tříd na prvním stupni základní školy. Pracovní činnosti jsou leckdy na základních školách pojímány spíše jako odpočinkový či doplňkový předmět. Jestliže učitel zaujímal k těmto činnostem laxní přístup, podobný postoj zaujali také žáci. Práce v jednotlivých třídách byla nejnáročnější na organizaci. Některé základní školy na pracovní činnosti dokonce žáky spojují, což vede k menší efektivitě celé vyučovací hodiny. Vyučování ve třídě, kde je velký počet žáků, je náročné na organizaci a na vyrábění samotné nezbývá mnoho času.

Děti na základních školách většinou přijímaly pozitivně nové podněty a jednotlivé činnosti je zaujaly. Ve třídách jsem se setkávala jak s různým pracovním tempem dětí, tak s různou úrovní kreativity. Myslím, že se mi podařilo zaujmout a vhodně motivovat k práci všechny děti. Finální výrobky byly na vysoké úrovni, což můžete posoudit i z příloh v této diplomové práci.

V některých třídách jsem se setkávala s tím, že děti nebyly zvyklé pracovat ve skupinách. Pracovní činnosti jsou založené na spolupráci, uctívání práce své i druhých a na vzájemné pomoci a komunikaci. Snažila jsem se zařazovat skupinové vyučování do hodin praktických činností. Myslím, že děti pozitivně uvítaly změnu, a to že tvoří jeden pracovní tým je motivovalo k lepším výkonům.

Myslím, že cíle této diplomové práce byly splněny. Navrhla jsem pro každý ročník na prvním stupni základní školy tři pracovní činnosti, které jsou pro 2.-5. ročník motivované vždy jedním průřezovým tématem. V prvním ročníku jsem zvolila materiály s nimiž žáci obvykle pracují až ve vyšších ročnících (př. plst', textil). Činnosti s danými

materiály jsem pro první ročník zjednodušila a přizpůsobila věku. Do praktické části této práce jsem začlenila i autorské náměty, které lze využít také ve výuce jiných vyučovacích předmětů na prvním stupni základní školy (př. český jazyk, angličtina). Výuku daných praktických činností jsem ověřila v praxi a můžu tedy dané navržené materiály ohodnotit jako vhodně zvolené pro jednotlivé ročníky na prvním stupni základní školy.

Seznam použité literatury

- [1] *Dětský blog* [online]. 19.06.2006 13:05 [cit. 2007-04-01]. < <http://detsky.blog.cz/> >.
- [2] Macholdová, T. – Ryšavý, M. *Výtvarné práce s pohádkami*. I. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-019-4
- [3] Pedevilla P. *Veselá zvířátka z kolíčků na prádlo*. TOPP 3260. Překlad P. Langrová. Ostrava: Anagram, 2004.
- [4] *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VUP, 2005. ISBN 80-87-000-02-1
- [5] Täubner, A. *Slet čarodějnic z windowcolor a papíru*. TOPP 2643. Překlad P. Langrová. Ostrava: Anagram, 2001.
- [6] Täubner, A. *Veselá zvířátka z květináčů*. TOPP 3149. Překlad P. Langrová. Ostrava: Anagram, 2004.
- [7] Terzianová, A. *Výtvarné náměty z Asie, Afriky a Ameriky*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-188-6
- [8] Thiele, G. *Veselé figurky z plyšových drátků*. TOPP 2216. Překlad P. Langrová. Ostrava: Anagram, 2001.
- [9] *Vzdělávací program Národní škola*. Praha: SPN, 1997.
- [10] *Vzdělávací program Obecná škola*. Praha: Portál, 1996.
- [11] *Vzdělávací program Základní škola*. Praha: Fortuna, 1996.
- [12] Wilkesová, A. *Hry pro deštivý den*. Praha: Slováry, 1998. ISBN 80-7209-054-4
- [13] Wilkesová, A. *Moje první knížka nápady*. I. vyd. Bratislava: Mladé letá, 1991. ISBN 80-06-00493-5

Seznam příloh

Příloha 1: Bizoní lebka k Slunečnímu tanci

Příloha 1a: Zvířecí totem a minimasky duchů

Příloha 2: Veselá zvířátka z květináčů

Příloha 2a: Tučňáci z plyšových drátků

Příloha 3: Čarodějnický hrad

Příloha 3a: Buřinka paní čarodějky a čarodějnický koutek

Příloha 4: Pohádková knížka

Příloha 4a: Pohádková knížka

Příloha 5: Loutky - Červená Karkulka

Příloha 6: Masky myšky

Příloha 7: Skřítek Vítek a malované tričko

Příloha 1: Bizoní lebka k Slunečnímu tanci

Třída V.B ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích

Hotovou masku můžeme pověsit na zeď

Příloha 1a: Zvířecí totem a minimasky duchů z těsta

Příloha 2: Veselá zvířátka z květináčů

Ukázka práce žáků 4.A ZŠ Dukelská v Českých Budějovicích

Krokodýl a gepard

Příloha 2a: Tučňáci z plyšových drátků

Závěsný mobil – tučňáci se volně otáčejí

Příloha 3: Čarodějnický hrad

Ukázka hradu
s padacím mostem

Děti pracovaly
ve čtyřčlenných
skupinách

Příloha 3a: Buřinka paní čarodějky a čarodějnický koutek

Příloha 4: Pohádková knížka

Titulní strana

Karkulka jde lesem

Babiččina chaloupka
s otevíracím oknem
a dveřmi

Příloha 4a: Pohádková knížka

Babiččina světnička

Studna, kde se vlk utopí

Loutky z plsti

Příloha 5: Loutky – Červená Karkulka

Práce dětí II.A ZŠ Baarova v Českých Budějovicích

Příloha 6: Maska myšky

Ukázka práce žáků I.B ZŠ Baarova v Českých Budějovicích

Příloha 7: Skřítek Vítek a malované tričko

